

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra antropologie a zdravotní vědy

Bakalářská práce

Šárka Držiaková

Učitelství pro mateřské školy

**Adekvátní metody výuky v mateřské škole pro oblast
první pomoci**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Michaely Hřivnové, Ph.D. a k práci jsem použila literaturu a zdroje uvedené v příloze.

V Olomouci dne 20. května 2015

Mgr. Šárka Držiaková

Děkuji Mgr. Michaela Hřivnové, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytnuté rady, vstřícnost a trpělivost.

Obsah

ÚVOD	5
1 CÍLE PRÁCE.....	6
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	7
2.1 VYBRANÉ KAPITOLY PRVNÍ POMOCI.....	7
2.1.1 Definice první pomoci	7
2.1.2 Přivolání záchranné služby	8
2.1.3 Český červený kříž	9
2.1.4 Vybrané stavy vyžadující poskytnutí první pomoci s ohledem na potřeby dětí předškolního věku	9
2.1.4.1 Bodnutí hmyzem	9
2.1.4.2 Otravy.....	10
2.1.4.3 Astma	12
2.1.4.4 Tonutí	12
2.1.4.5 Poranění mozku a lebky	13
2.1.4.6 Naléhavé stavy při cukrovce u dítěte v mateřské škole	14
2.1.4.7 Úrazy dětí předškolního věku	15
2.1.4.8 Krvácení	17
2.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ..	18
2.3 METODY VZDĚLÁVÁNÍ VYUŽÍVANÉ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	23
2.3.1 Slovní metody.....	23
2.3.2 Metody práce s textem.....	23
2.3.3 Metody názorné a demonstrační.....	24
2.3.4 Praktické metody	24
2.3.5 Metody s myšlenkovými operacemi.....	25
2.3.6 Metody situační a inscenační.....	25
2.3.7 Metoda didaktické hry	25
3 NÁVRH DIDAKTICKÝCH METOD PRO OBLAST PRVNÍ POMOCI V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	27
3.1 BESEDA A PRAKTICKÁ UKÁZKA S DOBROVOLNÝM ZDRAVOTNÍKEM Z ČESKÉHO ČERVENÉHO KŘÍŽE.....	27
3.2 NEBEZPEČNÉ HRY – HRA SE ZÁPALKAMI.....	33
3.3 BODNUTÍ HMYZEM.....	36
3.4 V BEZPEČÍ DOMA I VENKU	40
3.5 MARTÍNEK SI NARAZIL PŘI JÍZDĚ NA KOLE LOKET	43
ZÁVĚR	46
SHRNUTÍ.....	48
SUMMARY	49
REFERENČNÍ SEZNAM.....	50
SEZNAM PŘÍLOH	53
PŘÍLOHY	
ANOTACE	

ÚVOD

„Kdo zachránil jeden život, jakoby zachránil celý svět“.

Talmud

Pro svou bakalářskou práci s názvem *Adekvátní metody výuky v mateřské škole* pro oblast první pomoci jsem si vybrala problematiku poskytování základů první pomoci a jeho zařazení do vzdělávání dětí v mateřské škole.

Znalost a dovednost poskytovat první pomoc se v dnešní vyspělé době považuje za běžný standard základního vzdělání každého člověka (Petržela, 2007).

Téma zdraví, zdravé dítě a bezpečnost dětí je mi velmi blízké nejen protože pracuji v mateřské škole s malými dětmi, ale také proto, že mám sedmiletou dceru a záleží mi na tom, aby z ní stejně jako z dětí, které mám ve své třídě, vyrostli jedinci, jež si svého zdraví váží a dovedou přiměřeně svému věku pomoci druhým při úrazech a jiných situacích, kdy je lidský život (lidské zdraví) v ohrožení.

Znalosti a dovednosti základů první pomoci při náhlém ohrožení života a postižení zdraví patří k všeobecnému vzdělání každého z nás. Dítě předškolního věku by již mělo tyto elementární znalosti mít. Děti o nemocech a situacích ohrožujících zdraví nebo život slýchávají z vyprávění, z médií, někdy se mohou stát náhodnými očitými svědky takové situace ve skutečnosti.

V teoretické části bakalářské práce se zabývám definicí první pomoci a jejím členěním, postupem u přivolání rychlé záchranné služby, věnuji se vybraným stavům, které vyžadují první pomoc, charakterizují běžně využívané metody výuky v mateřské škole. Jedna kapitola je zaměřena na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a jeho vzdělávací oblasti, v nichž je obsažena první pomoc. Teoretický blok je psán s akcentem na potřeby mateřské školy, ve které pracuji a je protkán příklady a kazuistikami.

V praktické části bakalářské práce navrhuji pět metod výuky pro oblast první pomoci využitelných v mateřské škole. Jedním z hlavních cílů vypracovaných metod je naučit děti správně reagovat na konkrétní situace ohrožující zdraví, postihnou-li je samotné nebo někoho z jejich bezprostřední blízkosti. Někdy je správnou reakcí okamžité přivolání dospělého, jindy vědomí, že něco se nesmí a něco naopak musí.

Všechny navržené metody jsem vyzkoušela v praxi a myslím si, že by mohly i jiným pedagogům pomoci při plnění dílčích cílů edukace předškolních dětí.

1 CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem této bakalářské práce je navržení a realizace pěti výukových metod pro oblast poskytování první pomoci v rámci předškolního vzdělávání.

Dílčí cíle a úkoly práce

- prostudovat odbornou literaturu o první pomoci
- stručně charakterizovat první pomoc
- definovat vybrané kapitoly první pomoci
- analyzovat soulad mezi RVP PV a oblastí první pomoci
- charakterizovat běžně používané metody vzdělávání dětí v mateřské škole
- adekvátními výukovými metodami seznámit předškolní děti s poskytováním první pomoci ve vybraných úrazových a neúrazových stavech
- pomocí didaktických aktivit vést předškolní děti k tomu, aby rozeznaly bezpečné chování od nebezpečného
- využití v praxi – vytvořené metody budou k dispozici učitelkám v obou mateřských školách patřících pod kmenovou základní školu ZŠ a MŠ Bohumín na Tř. dr. E. Beneše.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 VYBRANÉ KAPITOLY PRVNÍ POMOCI

2.1.1 Definice první pomoci

„Zdravotnická laická první pomoc je aktivně a efektivně poskytnutá pomoc laikem osobě náhle postižené na zdraví v době od vzniku poruchy zdraví do předání k odborné pomoci, nejčastěji pracovníkovi výjezdové skupiny zdravotnické záchranné služby“ (Petržela, 2007 str. 15).

Laická první pomoc se většinou poskytuje s minimálním vybavením, např. s obsahem domácí lékárničky, autolékárničky při dopravní nehodě nebo také bez použití jakýchkoli pomůcek. Často je potřeba improvizovat. Je známo, že v závažných případech je pro zraněného doba od vzniku poranění či náhlého onemocnění do příjezdu odborné pomoci nejdůležitější a nejcennější. Po poskytnutí včasné a správné první pomoci je šance na záchranu života a na uzdravení mnohem vyšší než u pacientů, kterým první pomoc poskytnuta nebyla (Petržela, 2007).

„Zdravotnická laická první pomoc zahrnuje:

- úsilí předejít a snížit riziko vzniku komplikací*
- provedení život zachraňujících úkonů*
- přivolání zdravotnické záchranné služby*
- zmírnění bolesti správně provedeným ošetřením poraněného*
- setrvání u postiženého do příjezdu zdravotnické záchranné služby*
- odsunutí pacienta do bezpečí při jeho ohrožení“ (Petržela, 2007 str. 15).*

Ke správnému a účelnému poskytnutí první pomoci a podání dostatečné zprávy ZZS je zapotřebí získat dostatek informací.

Je důležité nejprve:

- prohlédnout rychle, ale důkladně místo nehody, snažit se nalézt všechny zraněné, případně zajistit materiál k dalšímu šetření (tuby od léků při podezření na otravu, neznámé chemikálie apod.)
- vyslechnout okolnosti příhody od samotného postiženého nebo od svědků nehody

- vyslechnout subjektivní obtíže postiženého (bolest, nevolnost, ztráta či porucha hybnosti, ...)
- postiženého důkladně prohlédnout – v první řadě vyšetřit základní životní funkce – dýchání, krevní oběh a stav vědomí. Dále se soustředit na oblast, kde zraněný udává bolest. Potom postiženého celkově prohlédnout v pořadí orgánů: hlava – krk – páteř – hrudník – břicho – horní končetiny – dolní končetiny, je nutné vyloučit skrytá poranění pod oděvem, především krváčení (Srnský, 2007).

2.1.2 Přivolání záchranné služby

Nezbytným krokem v poskytování laické první pomoci je včasné a správně provedené přivolání kvalifikované a profesionálně vybavené Zdravotnické záchranné služby.

Zdravotnickou záchrannou službu (ZZS) v České republice provozují Územní střediska záchranné služby (ÚSZS) zřizované jednotlivými kraji. Ty se dále organizačně člení na Oblastní střediska záchranné služby (OSZS) a jednotlivá výjezdová stanoviště. K méně závažným výzvám jsou vysílány výjezdové skupiny rychlé zdravotnické pomoci (RZP) ve složení řidič-záchranář a sestra nebo zdravotnický záchranář, k závažnějším rychlé lékařské pomoci (RLP) ve složení jako RZP, a navíc s lékařem.

Ze všech pevných i mobilních telefonních linek můžeme zdarma volat ZZS na lince 155 nebo na lince tísňového volání 112.

Co konkrétně uvádíme v případě volání na linku ZZS:

- co nejpřesněji uvedeme místo nehody (silnice, adresa domu, orientační body a možné přístupové cesty)
- sdělíme druh nehody (autonehoda, pád z výšky, otrava), čas jejího vzniku, riziko ohrožení dalších zúčastněných
- uvedeme počet postižených, přibližný věk a jejich pohlaví, popíšeme co nejpřesněji charakter jejich zranění
- uvedeme své jméno a zpětné telefonní spojení – nikdy neukončujeme hovor dříve než operátor ZZS – umožníme mu položit doplňující otázky, může nám poskytnout radu (Petržela, 2007).

2.1.3 Český červený kříž

Kapitola o Českém červeném kříži je zde krátce zmiňována z důvodu plánované besedy s dobrovolným zdravotníkem z ČČK, která bude jedna z didaktických metod v praktické části této práce.

Československý červený kříž vznikl v roce 1919 a své úsilí zaměřil jak k poskytování první pomoci, tak ke kvalitní výuce v této činnosti. V průběhu první republiky ČSČK provozoval státní Ošetřovatelskou školu, z níž vycházely zdravotní sestry. Na školách vyvíjel rozsáhlou činnost Dorost ČSČK. Po 2. světové válce ČSČK školil v základech první pomoci širokou veřejnost, zřizoval Stanice první pomoci, pořádal soutěže ve znalostech poskytování první pomoci (Jukl, 2007).

Od roku 1993 pokračuje Český červený kříž v tradicích ČSČK – disponuje uceleným a vzájemně na sebe navazujícím systémem výuky předlékařské první pomoci, který začíná již u dětí na základních školách a končí mezi dospělými občany. Tento systém zahrnuje celkem 10 norem znalostí první pomoci. Výuka první pomoci je prováděna podle jednotných „Standardů první pomoci“ (vydal ČČK v roce 2002).

Konkrétní výuku první pomoci v jednotlivých normách znalostí provádějí Oblastní spolky ČČK, které působí ve všech regionech ČR. Nikdo z nás nemůže říci, kdy bude znalosti první pomoci potřebovat při pomoci svým rodinným příslušníkům, kolegům či neznámým spoluobčanům. O záchraně lidských životů obvykle rozhodují první minuty po nehodě či úrazu a tedy musí pomoci každý, kdo je právě poblíž. Ale pouhá snaha pomoci druhému nestačí. Musí být doprovázena potřebnými znalostmi a dovednostmi (Jukl, 2007).

2.1.4 Vybrané stavy vyžadující poskytnutí první pomoci s ohledem na potřeby dětí předškolního věku

2.1.4.1 Bodnutí hmyzem

K bodnutí hmyzem dochází zejména v letních měsících. Dospělé osoby většinou na životě neohrožuje, ale u dětí a osob, které trpí alergickými reakcemi, může dojít ke zvýšené reakci organismu na cizorodou látku. Častěji vzniká alergická reakce po štípnutí vosou či jiným hmyzem. Alergická osoba by měla po štípnutí např. vosou neprodleně vyhledat lékaře a měla by také mít u sebe léky, které jí v této situaci pomohou (Petržela, 2007).

Při konzumaci zmrzliny či sladkých nápojů může dojít k přehlédnutí hmyzu a k jeho polknutí. Hmyz může v obranné reakci pacienta štípnout v ústech nebo až v jícnu. V takovém případě ihned voláme zdravotnickou záchrannou službu. Před příjezdem posádky rychlé záchranné služby v rámci laické první pomoci přiložíme pacientovi na krk studený obklad, čímž zpomalíme vznik otoku, podáme k rozpouštění v ústech kostku ledu, pokud ji máme k dispozici. Také několik šumivých tablet vápníku může alergickou reakci do příjezdu odborné pomoci zmírnit (Petržela, 2007).

Včelí a vosí bodnutí jsou bolestivá a někdy nebezpečná, jestliže má dítě těžkou alergickou reakci. K příznakům patří zarudnutí a otok, případně horečka, nevolnost, zvracení, dušnost, zrychlená srdeční akce, pokles krevního tlaku až tzv. anafylaktický šok.

Děti během svého denního pobytu v mateřské škole tráví za příznivého počasí značnou část dne hrami a činnostmi na školní zahradě nebo vycházkami do okolí, kde se mohou s bodavým hmyzem setkat. Obvykle se děti se vosí bojí a chtějí je odehnat většinou tak, že začnou okolo sebe mávat rukama, což hmyz spíše podráždí a ten pak dítě může píchnout. Děti je nutné naučit, aby zůstaly v klidu a nedělaly prudké pohyby.

Na školních výletech, jarních školách v přírodě ale i při pobytu na školní zahradě jsou děti ohroženy nejen bodavým hmyzem, ale velmi často jiným hmyzem jako například klíštětem. Prevencí je použití repelentu nebo očkování proti klíšťové encefalitidě.

2.1.4.2 Otravy

Předškolní děti jsou velmi zvědavé, lákají je barevné obaly a vůně. V našich domácnostech mají často lehký přístup k různým produktům, které jsou jedovaté, poškozují sliznice i kůži a při vypití nebo pouhém ochutnání poleptají ústa a jícen. Pokud se vstřebají do těla, vyvolají otravu, která může být smrtelná, nebo zanechá trvalé zdravotní následky.

Nejčastějším viníkem otravy jsou prostředky domácí chemie, zejména odstraňovače vodního kamene a čisticí prostředky, odstraňovače skvrn, změkčovače vody, koupelové pěny, aviváže a dále pak alkohol, prostředky na ošetření rostlin, léky a kosmetika.

Nedoporučuje se pobývat v místnosti, kde bylo uklíženo s použitím silných čisticích a desinfekčních prostředků, dokud neuplyne dostatečně dlouhá doba. Je potřeba věnovat pozornost doporučením na etiketě čisticího prostředku (Vigué, 2006).

Nejvíce otrav způsobují u malých dětí léky. Velmi toxické jsou také lampové oleje. Další nebezpečí hrozí v garážích a dílnách, kde se dítě může snadno dostat k rozpouštědlům,

hnojivům, mořidlům, barvám, postřikům nebo nemrznoucím kapalinám. Pozornost bychom měli věnovat také přípravkům na hubení myši a slimáků.

Domácím otravám dětí lze snadno předejít správným uložením nebezpečných produktů mimo jejich dosah například jejich uzamknutím v nějaké skříni. Nikdy nepřeléváme čisticí prostředky do obalů bez pojistky nebo do obalů od potravin a nápojů, které dítě zná a mohou ho lákat ke konzumaci. V dosahu dětí nenecháváme žádné léky a nespotrebované či prošlé medikamenty vrátíme do lékárny. Při podezření, že dítě snědlo něco jedovatého, podáme mu ještě před návštěvou lékaře až deset rozdrcených a ve vodě rozpuštěných tablet živočišného uhlí. To by mělo účinky otravy snížit. Při požití léků se pokusíme o vyvolání zvracení. Při požití čisticích prostředků s leptavými účinky zvracení nevyvoláváme, ani nepodáváme nic jiného než vodu. Vypláchneme dítěti ústa vodou a oplachujeme i potřísněná místa. Zvracení nevyvoláváme ani při vypití saponátů, hrozí zde vdechnutí vzniklé pěny. Podáváme živočišné uhlí a voláme lékařskou pomoc.

Otravu mohou velmi rychle vyvolat i některé rostliny. Zvlášť nebezpečné je, když dítě požije listy či jiné části například dieffenbachie či filodendronu, což jsou rostliny, které lidé mívají ve svých domovech. Při pobytu venku jsou nebezpečné bobule rulíku zlomocného nebo lýkovce jedovatého. Otravu mohou vyvolat už při konzumaci malého množství či po snědení jen jediné bobule (Srnský, 2007). Děti ochutnání barevných bobulí láká a často si myslí, že se jedná o borůvky či jiné ovoce ze zahrady, které již někdy okusily. Proto je důležité děti již od útlého věku na toto nebezpečí upozorňovat a při pobytu v parcích, lesích, ale i dětských hřištích hlídat, aby děti nic bez našeho svolení samy neochutnávaly.

V přírodě je nutné pamatovat také na nebezpečí uštknutí zmijí. Hadí uštknutí poznáme podle jednoho nebo dvou bolestivých vpichů na kůži, které jsou od sebe vzdáleny asi jeden centimetr. Na odbornou lékařskou pomoc se obracíme i tehdy, když příznaky nejsou příliš výrazné. Zdravotní stav dítěte se totiž může velmi rychle zhoršit (Srnský, 2007).

Poznámka autora:

V praxi s dětmi v mateřské škole jsem se dosud s žádnou otravou u dítěte nesetkala. Na vycházkách do přírody vždy dětem připomínáme, co by se mohlo stát, kdyby snědly nějakou neznámou rostlinu a jaké by to mohlo mít následky. V prostorách naší mateřské školy děti nemají k čisticím prostředkům a jiným chemikáliím přístup. Rovněž lékárníčka je bezpečně uzamčena a umístěna mimo dosah dětí.

2.1.4.3 Astma

Jedná se o běžné chronické onemocnění u dětí. Někdy je záchvat vyvolán rozpoznatelnou příčinou, jako je alergie, nachlazení, požití nějakého léku nebo cigaretový kouř. Jindy může vzniknout bez jasné příčiny. Mnoho astmatiků mívá náhlé záchvaty v noci. Příznaky astmatu, kašel, sípání a dušnost, jsou způsobeny křečovitým stáhnutím svalstva dýchacích cest a otokem jejich stěn. V důsledku toho se průsvit dýchacích cest zúží a dýchání se tím ztíží. Astmatický záchvat bývá pro dítě děsivým zážitkem, protože pocit dušení u něj může vyvolat paniku, která dýchání ještě zhorší. (Příručka první pomoci, 2007, s. 115)

Lidé s astmatem své záchvaty obvykle zvládají sami, pokud při prvních příznacích použijí „záchranný inhalátor“. Mírnější astmatický záchvat většinou ustupuje do tří minut (Příručka první pomoci, 2007, s. 115).

Poznámka autora:

Do naší mateřské školy dochází několik dětí s dýchacími potížemi a děti trpící astmatem. Své onemocnění mají lékařem potvrzeno a uvedeno v osobním evidenčním listu. Rodič takového dítěte nás vždy informuje o jeho potížích či zhoršeném zdravotním stavu. Astmatické dítě má v mateřské škole k dispozici svůj inhalátor, který v případě nutnosti nebo prevence používá. Větší počet astmatiků je bohužel důsledkem značného znečištění ovzduší, které v Moravskoslezském kraji patří mezi nejhorší v České republice. V zimních měsících, kdy je topná sezóna, je kvalita ovzduší v našem městě Bohumíně málokdy dobrá. Díky této situaci jsme omezováni v pobytu venku, který se za takových rozptylových podmínek malým dětem vůbec nedoporučuje.

2.1.4.4 Tonutí

Tonutí nastává v důsledku vniknutí vody do dýchacích cest a plic, kdy dochází k dušení, nastává ztráta vědomí a zástava krevního oběhu.

Dítě, které neumí plavat, může utonout i v mělké vodě zahradního bazénku (Srnský, 2007). Časté jsou pády dětí do bazénu u rodinných domů, kdy rodiče tuto událost ani nezaregistrují. Uklouznutí ve vaně, zvláště když se dítě uhodí do hlavy a omráčí, může být smrtelné. U větších dětí a zejména dospívajících dochází k tonutí často v důsledku nerozváženosti – při skocích po hlavě do vody v neznámém terénu např. rybnících, přírodních koupalištích s následným úrazem hlavy. Nebezpečí číhá také při vstupu na tenký led a jeho prolomení. Po skoku do studené vody v rozehrátém stavu dochází často k reflexní srdeční

zástavě. Smrtí může končit také příhoda s přeceňováním vlastních sil nezkušeného plavce, které vede k jeho vyčerpání, podchlazení a nástupu křečí daleko od břehu.

Poznámka autora:

Děti naší mateřské školy absolvují každoročně předplavecký výcvik, který zaštiťuje Plavecká škola Bospor (Bohumínská sportoviště) v místním Aquacentru. Výcvik zahrnuje deset lekcí, během nichž jsou děti v péči vyškolených instruktorů plavání. Výuka plavání klade důraz na zdraví, relaxaci, regeneraci a přirozený rozvoj. V úvodní hodině se děti a jejich doprovázející pedagogové seznamují s otázkami bezpečnosti a hygieny při výuce plavání a také s prostředím bazénu.

Při výuce plavání jsou děti vybaveny ochrannými pomůckami proti utonutí, mají pěnové opasky nebo rukávky. Je také dodržován adekvátní počet dětí ve skupině na přítomného instruktora plavání.

Během předplaveckých výcviků, které jsem s předškoláky ve své praxi zatím absolvovala, jsem se setkala jen s drobnými poraněními dětí způsobenými v prostředí bazénu, např. rozbitou bradou po uklouznutí na mokrému povrchu či udeřením do hlavy rovněž po pádu zejména při rychlé chůzi, která nebyla dítětem uzpůsobena mokré podlaze v prostorách bazénu či sprch. Je proto na místě před každou lekcí plavání opakovat s dětmi pravidla bezpečného chování a neustále na děti dohlížet.

2.1.4.5 Poranění mozku a lebky

Poranění hlavy patří k nevážnějším stavům v oblasti dětské traumatologie. Dochází k tzv. mozkolebečnímu poranění, úrazu CNS – orgánu, který řídí a koordinuje činnost celého těla. Nejobvyklejšími příčinami takového poranění bývají pády na hlavu, údery do hlavy ostrým nebo tupým předmětem (Srnský, 2007). Úraz bývá nejčastěji způsoben pádem z kola nebo upadnutím při jízdě předškolních dětí na kolečkových bruslích.

Mezi příznaky úrazů hlavy řadíme poruchu vědomí, bolest hlavy, závratě, nevolnost a zvracení. Vážným symptomem signalizujícím prasklinu spodiny lební je slabé, ale dlouhodobé krvácení z ucha, nosu, někdy z úst, které může být doprovázeno vytékáním nažloutlé tekutiny – mozkomíšního moku. Po uplynutí delší doby se může objevit tzv. brýlový hematom, což je krevní výron pod očnicemi a dolními víčky (Srnský, 2007).

Dítěti při pobytu v mateřské škole může hrozit poranění hlavy při hrách na školní zahradě, kde jsou umístěny různé prvky jako např. prolézačky, skluzavky a lezecké stěny, na kterých si děti velmi rádi trénují svou obratnost, rychlost a orientaci v prostoru.

Pedagog by nikdy neměl nechat jemu svěřené děti při hrách na těchto atraktivních stanovištích bez dozoru, měl by jim poskytovat potřebnou záchranu a důležitý pocit bezpečí.

2.1.4.6 Naléhavé stavy při cukrovce u dítěte v mateřské škole

„Úplavice cukrová neboli diabetes mellitus je onemocnění, které se projevuje neschopností organismu udržet normální hladinu cukru v krvi. Porucha vylučování hormonu inzulinu ze slinivky břišní a tkáňová odpověď na inzulin může způsobit kolísání hladiny krevního cukru do dvou krajních hodnot – hypoglykemie a hyperglykemie. Oba jmenované stavy organismu, jestliže nejsou včas a správně léčeny, mohou způsobit bezvědomí až smrt nemocného dítěte“ (Srnský, 2007, s. 82).

Hyperglykemie je vysoká hladina krevního cukru. Vyvíjí se delší dobu a bývá jako první příznak zatím nepoznané cukrovky. Typicky se projevuje trvalou žízní, dítě přijímá nadměrné množství tekutin a také nadměrně močí. Objevuje se noční i denní pomočování, přestože dítě již mělo dobře zvládnuto udržování čistoty. Organismus se postupně odvodňuje a dochází k rozvratu vnitřního prostředí. Nerozpoznaná hyperglykemie může vyústit do stavu bezvědomí s poruchami dýchání. Z dechu dítěte můžeme cítit aceton. Zvláště u dospívajících bývá tento stav podceněn a zaměněn za opilost (Srnský, 2007).

Hypoglykemie je stav častější, u něhož hladina krevního cukru je nízká. Velmi nízké hodnoty vedou k bezvědomí a bezprostředně ohrožují život pacienta. Hypoglykemie vzniká při dietní chybě nemocného cukrovkou – hladověním, při jeho zvýšené fyzické námaze, po chybě v dávkování inzulinu u již léčeného dítěte. Stav hypoglykemie poznáme celkovou slabostí, malátností, závratěmi, bledostí, zpocenou studenou kůží, zrychleným tepem, povrchním zrychleným dýcháním, třesem končetin. Při těžkém stavu bývá příznakem zmatenost, ztráta orientace, počáteční vzrušenost je střídána poruchou vědomí (Srnský, 2007).

Pokud diabetické dítě upadne do bezvědomí, postupujeme podle obecně platných pravidel péče o bezvědomého a zajistíme průchodné dýchací cesty, průběžně sledujeme základní životní funkce, uložíme dítě do zotavovací polohy a přivoláme ZZS. Je-li dítě s diabetem při vědomí a máme-li podezření na hypoglykemii, podáme mu nejlépe kostku cukru, sladké nápoje, čokoládu. Pokud se stav dítětelepší, můžeme cukr podat opakovaně. Vždy zajistíme tělesný klid a tepelný komfort dítěte (Srnský, 2007).

Poznámka autora:

Do naší mateřské školy docházela před dvěma lety dívka, které byla v jejích pěti letech věku cukrovka diagnostikována. Dívka byla nejdříve hospitalizována na jednotce intenzivní péče, po stabilizování jejího zdravotního stavu byla propuštěna do domácího léčení a za dva měsíce se vrátila zpět do MŠ. Její pobyt ve třídě mezi zdravými dětmi byl doprovázen jistými opatřeními. V prvních několika týdnech trávila s dívkou v MŠ také její matka, která učitelkám vysvětlila a ukázala nezbytné kroky v péči o její dceru. Dívka byla od počátku velmi šikovná a celou situaci zvládala dobře. Paní učitelky ostatní děti ve třídě poučily o tom, co se jejich kamarádce stalo, jak jí mohou v případě naléhavé potřeby pomoci a musely odpovídat na mnoho otázek, které v souvislosti s dívčinou nemocí děti zajímaly. Za dívkou denně do MŠ dojížděla zdravotní sestra, která zkontrolovala její zdravotní stav a naměřenou hladinu cukru v krvi. Hodnoty krevního cukru získané měřením paní učitelky zapisovaly do k tomu určeného sešitku. Dívka měla po domluvě jejích rodičů a vedoucí školní kuchyně upravený jídelníček, svačinky si nosila s sebou připravené z domova, musela jíst vícekrát denně. Rovněž na vycházky či kulturní představení musela mít u sebe např. sušenku nebo kousek jablka. Pro paní učitelky byla péče o takto nemocné dítě v běžné MŠ s dalšími 24 dětmi ve třídě velmi náročná, vyžadovala jejich neustálý dohled, kontrolu nad dítětem a schopnost operativně, správně a včas řešit vzniklé situace způsobené jejím onemocněním.

2.1.4.7 Úrazy dětí předškolního věku

Praktický slovník medicíny (Vokurka, 1995) říká, že úraz (trauma) znamená poranění, které vzniká působením náhlé zevní události na organismus a poškozuje jej. Trauma může být i psychické.

Pro každé věkové období jsou typické určité úrazy, které odpovídají zkušenostem dítěte a vývojovému stupni jeho psychiky, motoriky a smyslového vnímání. Svou roli hrají také individuální zvláštnosti dítěte, rozdíly jsou také mezi chlapci a děvčaty. Často také nedostatek zkušeností, ale i zvědavost, impulzivnost a pohybová neobratnost při vysoké pohybové aktivitě ovlivňují vznik úrazů dětí (Machová, 2009).

Častými úrazy dětí jsou zlomeniny kostí, i když dětské kosti jsou jako mladé, ohebné větve stromu a nepoškodí se tak snadno jako tvrdší kosti v dospělosti. Nejběžnější je zlomenina „vrbového proutku“, při které se kost ohne a rozštěpí, ale nezlomí a tkáň okolo je pouze nepatrně poškozena. Další typy jsou jednoduché zlomeniny (kost je čistě zlomena

v jednom místě) a složené zlomeniny, kdy je kost zlomena na více místech (Stoppardová, 2005). Zlomeniny vyžadují neodkladnou lékařskou péči.

Mnoho úrazů je způsobeno nevhodným uspořádáním prostředí, ale také nepozorností dospělých, nedodržováním bezpečnostních předpisů a nedostatečnou péčí o předcházení úrazů.

Další příčinou je nedostatek vlastních zkušeností u dětí mladšího věku. Příkladem jsou opět bodné a řezné rány, způsobené náhodně nalezenými ostrými předměty, spáleniny vzniklé dotykem nebo pádem na rozžhavené předměty, otravy, k nimž dochází požitím tekutých či tuhých látek připomínajících oblíbená jídla nebo cukrovinky.

Zvědavost rovněž spolupůsobí na vzniku nebezpečných situací. Jedná se totiž o typickou vlastnost dětského věku. Dítě se snaží poznat co možná nejlépe vše, co je v jeho okolí, a užívá k tomu všech smyslů.

Zbrkllost je další vlastnost, která při vzniku úrazu působí. Děti jednají zkratově, svůj náhlý nápad provedou okamžitě, bez úvahy. Typickým příkladem je vběhnutí dítěte za míčem do jízdní dráhy jedoucího vozidla. Další nebezpečnou vlastností v dětském věku je nadměrná pohyblivost. Děti rády lezou na vysoké stromy, stoly apod., rychle jezdí na trojkolce, odrážedle, koloběžce nebo kole, které často nedovedou zvládnout.

Jednou z nejčastějších příčin úrazů dětí je však nedostatečný dozor dospělé osoby. Dítě se například může poranit při hře s ostrými nebo jinak nebezpečnými předměty, zranit se při pádech, opařit se vařícími tekutinami, apod.

Mnoho dětských úrazů vzniká při touze po vyniknutí, pramenící z přirozené dětské soutěživosti. Tak nastávají nebezpečné situace, jako přecenění sil a schopností při plavání, bruslení na tenkém ledě, příliš rychlé jízdě na saních nebo lyžích v těžkém terénu.

„Předškolní věk je dobou, kdy si dítě s velkým zaujetím hraje. Při hře již nebývá pod přímým dozorem dospělé osoby, i když v její relativní blízkosti, což vytváří zkreslenou jistotu dítěti i dospělému, že se nemůže nic stát“ (Machová, 2009, s. 247).

Kolem pátého roku věku začínají narůstat dopravní úrazy, většinou zaviněné dítětem, když si hraje, sáňkuje nebo se pohybuje na silnici, kde je dopravní provoz (Machová, 2009).

Domov i mateřská škola by pro dítě měly být bezpečným místem, kde jsou zachovávána pravidla úrazové prevence. Je třeba si uvědomit, která nebezpečí dětem v těchto prostředích hrozí, aby jim mohlo být včas a s úspěchem zabráněno.

Poznámka autora:

S několika úrazy dětí jsem se bohužel během své praxe setkala. Jednalo se o rozbitou hlavu, natržené oční víčko a rozbitou bradu při bruslení na zimním stadionu.

2.1.4.8 Krvácení

Krvácení je únik krve z cév způsobený jejich poraněním nebo poruchou jejich funkce. Krvácení se rozděluje na tepenné, žilní, vlasečnicové a smíšené.

Vnější tepenné krvácení je nejnebezpečnějším druhem krvácení. Jeho příčinou bývá hluboká bodná, řezná nebo sečná rána. Při porušení velké tepny – krční, pažní nebo stehenní – může dojít k vykrvácení během 60 – 90 sekund, ale i poranění menší tepny ohrožuje poraněného na životě. Při tepenném krvácení má krev jasně červenou barvu a z rány pod tlakem vystřikuje nebo rytmicky vytéká (Srnský, 2007).

Při vnějším žilním krvácení dochází k poranění tenkostěnných povrchově probíhajících žil, které obsahují odkysličenou krev tekoucí k srdci. Příčinou bývají řezné nebo tržné rány a hluboké odřeniny. Příznakem je tmavá krev volně vytékající z rány. Žilní krvácení nevede většinou k přímému ohrožení na životě (Srnský, 2007).

Při vlasečnicovém krvácení bývají poraněny nejjemnější cévky – vlasečnice, které probíhají v kůži. Příčinou jsou oděrky, drobné řezné a tržné ranky. Vlasečnicové krvácení se většinou zastavuje spontánně po několika minutách (Srnský, 2007).

V dětství je běžné krvácení z nosu a některé děti jím mohou často trpět, zvláště pokud mají alergii postihující nosohltan (Nedělková, 2007). Při tomto krvácení je poškozena nosní sliznice cizím předmětem, které si děti strčí do nosu. Příčinami krvácení z nosu u dětí mohou být také zvýšená křehkost cévek v nosní sliznici, vysoký krevní tlak nebo dlouhodobý zánět nosní sliznice. V případě krvácení z nosu dítě posadíme, jeho hlavu mírně předkloníme a nozdry těsně pod kořenem nosu sevřeme palcem a ukazováčkem na dobu alespoň pět minut. Po pěti minutách nos uvolníme a pokud se nám nepodařilo krvácení zastavit, opakujeme postup ještě jednou (Srnský, 2007). Jestliže krvácení i nadále pokračuje, zavoláme lékařskou pomoc.

2.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Základním dokumentem, podle kterého pracuje mateřská škola, je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV). V souladu s ním každá mateřská škola vypracovává vlastní Školní vzdělávací program (ŠVP). Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezuje rámcové cíle, záměry, které mateřská škola ve své činnosti sleduje. Je to:

1. „rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Tyto rámcové cíle ve svém celku vyjadřují základní orientaci předškolního vzdělávání a stejně tak i každodenní práce pedagoga. Tyto cíle je třeba vnímat tak, že pokud jsou naplňovány, směřuje vzdělávání k utváření základů klíčových kompetencí, neboť zasahuje-li vzdělávání zároveň oblast poznatků, hodnot a postojů, získává dítě dovednosti mnohostrannější, dokonalejší a prakticky využitelnější“ (RVP PV, 2006, s. 11).

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v souladu s § 12 odst. 1 zákona č.564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů. Stanovuje konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, jeho organizační uspořádání, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů, jakož i podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky. Také stanovuje popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vymezuje cíle, které ale dále rozděluje do čtyř kategorií. Za nejširší a nejuniverzálnější můžeme považovat rámcové cíle, obecnější skupinu tvoří klíčové kompetence, přičemž dílčí cíle a dílčí kompetence lze hodnotit jako konkrétní záměry příslušející jednotlivým oblastem předškolního vzdělávání.

Vzdělávací obsah v předškolním vzdělávání je pojímán jako kompaktní, vnitřně propojený a prakticky nerozdělitelný celek a uspořádán do pěti oblastí. Pro každou tuto oblast vymezuje rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání dílčí cíle s konkrétní vzdělávací nabídkou (jak může pedagog s dětmi pracovat, co jim může v rámci dosahování

cílů vzdělávání nabídnout, předpokládanými výstupy – dovednostmi, které dítě na konci předškolního vzdělávání ovládá) a možná rizika, která by mohla ohrozit úspěšnost vzdělávacích záměrů pedagoga (RVP PV, 2004).

Klíčové kompetence

Nejdůležitější pozici v rámcových vzdělávacích oblastech mají klíčové kompetence. Jsou označovány jako soubory předpokládaných vědomostí, schopností, dovedností a hodnot podstatných pro osobní rozvoj a uplatnění jedince. Mají podobu činnostně zaměřených a prakticky využitelných výstupů. Osvojování těchto kompetencí je dlouhodobým a komplikovaným procesem, který začíná v předškolním vzdělávání a dotváří se v průběhu celého života. Dobré základy klíčových kompetencí v předškolním věku mohou mít kladný vliv na rozvoj a vzdělávání dítěte, nedostatečné základy naopak negativní vliv (Smolíková, 2004).

„Již v předškolním věku dítěte mohou být vytvářeny základy klíčových kompetencí, sice elementární, avšak důležité a významné nejen z hlediska přípravy dítěte pro započetí systematického vzdělávání, ale zároveň pro jeho další životní etapy i celoživotní učení. Dobré a dostatečné základy klíčových kompetencí, položené v předškolním věku, mohou být podstatným příslibem dalšího příznivého rozvoje a vzdělávání dítěte, nedostatečné základy naopak brzdou, která dítě na počátku jeho životní a vzdělávací cesty může znevýhodňovat. Proto by předškolní vzdělávání mělo o jejich vytváření cíleně usilovat“ (RVP PV, 2004, s. 12).

Pro etapu předškolního vzdělávání jsou za klíčové považovány tyto kompetence:

- **Kompetence k učení** – zkoumá, objevuje, zkušenosti uplatňuje, klade otázky, hledá odpovědi, chce porozumět věcem, vědomě vyvine úsilí, soustředí se na činnost, odhaduje své síly.

Z kompetencí k učení s tématem první pomoci souvisejí například vybrané:

- získanou zkušenost uplatňuje v praktických situacích a v dalším učení
- má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách, orientuje se v řádu a dění v prostředí, ve kterém žije
- klade otázky a hledá na ně odpovědi, aktivně si všímá, co se kolem něho děje
- učí se nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje.

- **Kompetence k řešení problémů**, které souvisí s první pomocí – všímá si dění a problémů v okolí, řeší problémy, na které stačí, zkouší, experimentuje, zpřesňuje si matematické představy, užívá číselných pojmů, rozlišuje funkční a nefunkční řešení, známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého, problémy řeší na základě bezprostřední zkušenosti, chápe, že vyhýbat se řešení problémů nevede k cíli, uvědomuje si, že svou aktivitou a iniciativou může situaci ovlivnit.
- **Kompetence komunikativní** – ovládá řeč, dokáže se vyjadřovat, sdělovat, domlouvá se slovy i gesty, komunikuje s dětmi i dospělými, rozšiřuje svou slovní zásobu, dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává, rozlišuje některé symboly, rozumí jejich významu a funkci.
- **Kompetence sociální a personální** – umí si vytvořit názor a vyjádřit jej, vnímá nespravedlivost, ubližování, agresivitu, dokáže se prosadit, ale i podřídit, dodržuje dohodnutá pravidla, uvědomuje si, že za sebe i své jednání odpovídá a nese důsledky.
- **Kompetence činnostní a občanská** – učí se plánovat, organizovat, vyhodnocovat, třídit, jde za svým záměrem, ale dokáže měnit cesty, chápe, že se může rozhodovat svobodně, ale nese si následky, má smysl pro povinnost, uvědomuje si práva svá i jiných, dbá na osobní zdraví i zdraví druhých, zajímá se o druhé i o to, co se kolem děje, uvědomuje si, že se svým chováním podílí na prostředí, v jakém žije a že je může ovlivnit.

Všechny kompetence jsou rozpracovány v úrovni dítěte ukončujícího předškolní vzdělávání. Po celou dobu docházky dítěte do mateřské školy směřuje jeho vzdělávání k těmto kompetencím, jsou naplňovány průběžně a systematicky. Samozřejmě, že na jejich dosažení mají vliv i činitelé rozvoje dítěte, což je dědičnost, výchova a prostředí. Úroveň kompetencí, které by dítě mělo dosáhnout v průběhu docházky do mateřské školy vyjadřuje předpokládaný vzdělávací přínos předškolního vzdělávání, tedy to, čím může předškolní vzdělávání přispět k výbavě dítěte pro celoživotní učení ještě před zahájením povinné školní docházky. Uvedené klíčové kompetence jsou ve svém celku vlastně ideálem, k němuž

většinou děti nedospějí ani dospět nemůžou. Představují především ucelenou nabídku pro pedagogy, dávají předškolnímu pedagogovi jasnou představu o tom, kam směřovat a o co usilovat.

Očekávané výstupy mají, stejně jako vzdělávací nabídka, činnostní povahu. Všechny vzdělávací oblasti RVP PV by měly být dokonale propojené. Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí, které se nazývají:

- Dítě a jeho tělo
- Dítě a jeho psychika
- Dítě a ten druhý
- Dítě a společnost
- Dítě a svět.

Dílčí vzdělávací cíle oblasti ***Dítě a jeho tělo***:

- uvědomění si vlastního těla
- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností
- osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví
- osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví a bezpečí
- vytváření zdravých životních návyků a postojů (RVP PV, 2004).

Očekávané výstupy z těchto vzdělávacích cílů:

- pojmenovat části těla, některé orgány, znát jejich funkce, mít povědomí o těle a vývoji, znát základní pojmy užívané ve spojitosti se zdravím, pohybem a sportem
- rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí: chovat se tak, aby v situacích pro dítě běžných a jemu známých neohrožovalo zdraví, bezpečí a pohodu svou ani druhých
- mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví
- mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (RVP PV, 2004).

Oblast ***Dítě a jeho psychika*** a její očekávané výstupy:

- pojmenovat většinu z toho, čím je obklopeno
- vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, úsudky ve vhodně zformulovaných větách

- domluvit se slovy i gesty
- rozlišovat některé obrazné symboly (piktogramy, orientační a dopravní značky, označení nebezpečí) a porozumět jejich významu i jejich komunikační funkci
- poznat některá písmena a číslice (RVP PV, 2004).

Očekávané výstupy z oblasti ***Dítě a ten druhý:***

- bránit se projevům násilí jiného dítěte, ubližování
- v případě potřeby požádat druhého o pomoc.

Z oblasti ***Dítě a společnost*** např. tyto očekávané výstupy:

- chovat se a jednat na základě vlastních pohnutek a zároveň s ohledem na druhé
- uvědomovat si, že ne všichni lidé respektují pravidla chování, že se mohou chovat neočekávaně, proti pravidlům, a tím ohrožovat pohodu i bezpečí druhých.

Poslední oblastí je oblast ***Dítě a svět***, její očekávané výstupy jsou například:

- orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí
- zvládat běžné činnosti a požadavky na dítě kladené i jednoduché praktické situace, chovat se přiměřeně a bezpečně doma i na veřejnosti
- uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc)
- osvojit si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi
- uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí
- rozlišovat aktivity, které mohou zdraví okolního prostředí podporovat a které je mohou poškozovat (RVP PV, 2004).

Velký důraz při vzdělávání předškolních dětí je v RVP PV kladen na spoluúčast rodičů. Ve výchovném působení na dítě jsou nepostradatelné oboustranná důvěra, otevřenost, vstřícnost, respekt a ochota spolupracovat.

Pedagog má povinnost sledovat potřeby jednotlivých dětí a rodin, snažit se o porozumění a vyhovění. Současně ale chrání soukromí rodiny. Je povinen informovat rodiče o chování jejich dítěte, jeho prospívání a individuálních pokrocích, domlouvat se s nimi na společném postupu při jeho výchově a vzdělávání.

2.3 METODY VZDĚLÁVÁNÍ VYUŽÍVANÉ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

„Metody, které se vztahují k vzdělávacím procesům, mají společné a zastřešující znaky – prožitkovost, aktivnost. Vzájemná souvislost je zřejmá – aktivita evokuje prožitky (i opačně – prožitky jsou aktivující) a ty jsou úzce spjaté s emocemi, které podporují vnitřní motivaci, zájem a efektivnější zapamatování obsahu“ (Průcha, 2013, s. 54).

Předškolnímu věku je prožité učení nejvlastnější. Nikdy později nebude dítě s takovou intenzitou, fantazií a efektivitou pracovat samo na sobě (Havlíková, 2000).

U dětí předškolního věku je k realizaci výchovného procesu nesmírně důležitá jejich motivace, podpora tvořivosti a tvořivého myšlení.

„Činnosti mají přinášet potěšení ze hry, z hledání a objevování řešení. Proces je stejně důležitý jako výsledek“ (Fichnová, 2007, s. 8).

2.3.1 Slovní metody

Do této skupiny řadíme vyprávění, předčítání, vysvětlování, zadávání postupu nebo pravidel hry, slovní provázení činnosti.

Dialogické slovní výměny mezi učitelkou a dětmi s dostatečnou možností k vyjádření dítěte jsou podle počtu zapojených dětí jednosměrné nebo vícesměrné (Průcha, 2013). Rozhovory dětem umožňují ptát se a aktivně něco sdělovat. Učitelka formou rozhovoru směřuje k cíli vzdělávací činnosti. K funkcím metod rozhovoru patří funkce objasňující, opakuje či procvičující, shrnuje a reflexivní, nebo slouží jako brainstorming uvolňující myšlení a představ k právě diskutovanému tématu.

2.3.2 Metody práce s textem

Tyto metody patří do metod slovních, názorných, ale i dramaticko-inscenačních. Jejich přínos je zejména pro předčtenářskou gramotnost.

Při práci s textem, který má základ v reálných informacích, děti například v encyklopediích nacházejí informace a poznatky. Učitelka čte doprovázející text, děti pracují s obrázky. Vyhledávají podle určitého zaměření, znaků, nebo i podle písmene, na které vyhledávaný objekt začíná.

Prací s textem uměleckého zaměření, např. s básněmi, pohádkami a příběhy děti poslouchají autorský jazyk, čímž rozšiřují slovní zásobu a snaží se porozumět původnímu obsahu. Dětem se tímto podněcuje představivost, prožívání, myšlení a paměť. Takto můžeme s textem dále pracovat formou postupného čtení. Učitelka po určitém přečteném úseku může dětem klást otázky a ty pak vyprávějí o tom, co se v příběhu stalo, jaké může mít pokračování, charakterizují hrdinu a jeho činy, apod. Na základě autorského textu můžeme realizovat dramatické činnosti, což vede k aktivnímu pojetí situací z příběhu dětmi. Zde děti mohou předvést svou schopnost konat a jednat i smysl pro souhru ve skupině (Koťátková, 2013).

2.3.3 Metody názorné a demonstrační

Průcha (2013) uvádí, že mezi tyto metody patří přímé pozorování předmětů, jevů, situací, metody práce s knižními ilustracemi, obrázky či fotografiemi. Názornost a demonstrace jsou obvykle velmi provázané. Učitelka má možnost provádět experiment, děti její činnost pozorují a mohou ji také napodobovat. Demonstrování může mít podobu akustickou, např. poslech hudby, rytmů, zvuků, vizuálně dynamickou, např. světelné podmínky, projekce obrazů, edukačních videonahrávek; exkurze, kde si děti situaci přímo prožijí v terénu, např. návštěva muzea, knihovny, hasičské zbrojnice apod.

2.3.4 Praktické metody

V těchto metodách jsou děti vedeny k specifickým dovednostem. Učitelka dětem nabízí a společně s nimi také realizuje různé pohybové, rytmické a intonační dovednosti, plošné, výtvarné a prostorové vyjadřování. Děti nacvičují a zdokonalují se v běžných praktických dovednostech jako jsou lepení, stříhání, modelování, vázání, ale v neposlední řadě také ve stolování a sebeobsluze nebo jsou zapojeny do estetizace prostředí třídy. Metody související s tělesnou, hudební, výtvarnou, dramatickou a pohybovou disciplínou mají vlastní didaktické přístupy vhodné pro předškolní děti (Průcha, 2013).

2.3.5 Metody s myšlenkovými operacemi

„Metody s myšlenkovými operacemi představují srovnávání, vyčleňování, řazení, skládání podle určitých návodů či kritérií. Mají základ v přípravě vzdělávacích nabídek pro základní vytváření vědomostí a dovedností se záměrem podpory rozvoje myšlení i následné argumentace pro zvolený postup“ (Košťátková, 2013, s. 56). Do tohoto okruhu metod řadíme i metody motivační, metody vhodné pro opakování a upevňování získaných vědomostí, metody diagnostické (vstupní a výstupní), dále metody, které nacvičují dovednosti a také to, jak poznatky použít v nových situacích.

2.3.6 Metody situační a inscenační

„Metody situační a inscenační využívají prožitků a zájmů vzniklých v reálných životních situacích, které děti mohly sledovat nebo prožít. Patří sem metoda navození situací ze života k prozkoumání možností, jak je řešit, nebo výběr literárního příběhu či jeho části se zápletkou, problémem, tajemstvím, které jsou nosné pro další zpracování“ (Průcha, 2013, s. 56).

Inscenační metoda spočívá v tom, že si děti hrají na dané téma, prostřednictvím dětské fantazie a představivosti si vytvoří příběhový kontext a vstupují do rolí, tzv. „hrají si na něco“. Děti jsou tyto metody oblíbené, protože ve hrách přirozeně využívají prožité situace a vkomponovávají do nich životní dění, které je obklopuje. Náleží také do dramatické výchovy (Průcha, 2013).

2.3.7 Metoda didaktické hry

Didaktická hra je další z metod vzdělávání předškolních dětí. Obsahuje přípravu her, které mají za cíl rozvíjet dětskou osobnost a vzdělávat. *„Didaktická hra záměrně podněcuje dětskou aktivitu přes potenciál hry obecně, která je dítěti předškolního věku velmi blízká“* (Průcha, 2013, s. 57). Hra dítěti zprostředkovává poznávání světa, skutečnosti, učí je vzájemné spolupráci, dodržování pravidel, respektování ostatních dětí i dospělých, přináší radost z úspěchu, ale také učí prohrávat a vyrovnat se s neúspěchem. Hra dokáže sblížit děti i dospělé, vede k pocitu sounáležitosti. Didaktické hry mohou být individuální i skupinové. Jejich pravidla jsou na počátku buď jasně určena, nebo má pedagog připraveny materiály a pomůcky a aktivita spočívá na volbě dětí. Učitelka se může přímo účastnit, nebo je

v nepřímém vedení. Když připravujeme didaktickou hru, musíme postupovat velmi opatrně a uvážlivě, protože hra, která není pečlivě připravená, nemá svá pravidla, nevede k žádným pozitivním výsledkům, neboť se „zvrtné“ v chaotickou činnost (Pecina, Zormanová, 2009).

Výběr jednotlivých her je vázán na aktuální cíl učitelky a volbou konkrétní hry připravuje svou další pedagogickou činnost. Cíl hry pak může mít motivační, relaxační, stimulační či pohybový charakter (Koťátková, 2005).

„Podle druhu převládající činnosti mohou být hry zaměřeny na myšlení, vyjadřování, získávání poznatků, opakování a vytváření vědomostí, dále hry s pohybovým základem a rozvojem jemné motoriky, hry se základem hudebně-pohybovým a rytmickým, se základem výtvarným, dále s osobnostně-sociálním rozvojem nebo s dramatickým vyjádřením. Má-li i didaktická hra zůstat pro děti hrou, měla by alespoň v několika aspektech splňovat znaky hry“ (Koťátková, 2013, s. 57).

Slovní didaktické hry jsou důležitým prostředkem rozumového rozvoje dětí. Do komunitních kruhů v mateřské škole můžeme zařadit známou hru „Co by se stalo, kdyby“ – zaměřením na téma zdraví, úrazy, nemoci. Kdyby nebyl pan doktor, kdyby nebyly léky, kdyby neexistovaly sanitky, V didaktické hře „Co uděláš, když“ – se děti učí reagovat správně na různé i nenadálé situace a zároveň si rozvíjí souvislé a samostatné vyjadřování. K oblasti zdraví a první pomoci se nabízí např. otázky: Co uděláš, když – si odřeš koleno, když tvůj kamarád spadne z prolézačky a bolí ho noha, když tě venku začne obtěžovat neznámý zlý pán atd.

Uplatnění jednotlivých vzdělávacích metod je různá zvláště podle věku dětí. Ve věkově smíšených třídách se volba metod liší právě podle věkové skupiny dětí a učitelka by měla dokázat téma obsahově i metodicky pro různé věkové skupiny uzpůsobit. Pedagog si metody vybírá hlavně na základě cílů, které si zvolil pro výchovně vzdělávací působení (Průcha, 2013).

Metody dělíme podle podoby organizačního uspořádání na individuální, skupinové a frontální. Vzdělávací metody realizujeme na vhodných místech, podle kterých je pak rozdělujeme na metody uskutečňované v herně, ve třídě u stolečků, v tělocvičně, ve výtvarné pracovně, na hřišti, v přírodě nebo v jiném prostředí.

K tomu, aby byly metody použity úspěšným způsobem, je pro ně důležitá příprava pomůcek, rekvizit, různých materiálů a vhodně uspořádaného prostředí.

Při záměrném rozvoji a vzdělávání dětí předškolního věku musíme zohlednit jejich vývojová specifika, respektovat jejich individuální stav rozvoje a aktuálních potřeb při volbě

cílů a obsahu vzdělávání a při volbě metod pro vzdělávací a výchovné působení (Koťátková, 2013).

3 NÁVRH DIDAKTICKÝCH METOD PRO OBLAST PRVNÍ POMOCI V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V této části bakalářské práce bylo navrženo pět metod vzdělávání předškolních dětí pro oblast první pomoci. Hlavním cílem všech metod bylo naučit děti správně a adekvátně jejich nízkému věku zachovat se v takových životních situacích, ve kterých půjde o lidské zdraví a bezpečnost. Jednotlivé metody jsou rozepsány v samostatných podkapitolách. Všechny metody byly realizovány s dětmi ve třídě Koťátek mateřské školy Račiněřský lesík v Bohumíně. Věkové složení dětí ve třídě bylo 4 – 6 let. U každé metody je uvedeno následující: vzdělávací cíle, dílčí výstupy a klíčové kompetence, které jsem vybírala tak, aby se přímo vztahovaly k tématu. Hlavním vzdělávacím cílem pro všechny metody bylo získání elementárních poznatků a vědomostí o základech první pomoci a jejich využití v běžném životě.

3.1 BESEDA A PRAKTICKÁ UKÁZKA S DOBROVOLNÝM ZDRAVOTNÍKEM Z ČESKÉHO ČERVENÉHO KŘÍŽE

- Časová dotace: 90 minut
- Pomůcky: zdravotnický materiál, omalovánky, demonstrační obrázky
- Popis organizace: frontální forma, skupinová forma
- Metody práce: slovní, názorně – demonstrační (pozorování a předvádění), dovednostně praktická (napodobování, vytváření dovedností).

Metodický postup

Ráno děti motivujte omalovánkou sanitky, umístěním demonstračních obrázků policejního auta, hasičského auta a sanitky v prostorách třídy, spontánními hrami na lékaře a nemocné. Při rozhovoru v kruhu dětem oznamte, že se k vám do mateřské školy přijede podívat pan zdravotník, že si s dětmi a vámi bude povídat a má připravené moc hezké a poučné vyprávění a hry. Některé děti se příchodu záchranáře mohou obávat, většina z nich se však pravděpodobně bude těšit a projeví zvědavost, jak pan záchranář bude asi vypadat atd.

Po dopolední svačince dobrovolného zdravotníka z ČČK přivítejte ve třídě. Nejdříve ho dětem představte a velmi přirozenou cestou navažte rozhovor o tom, zda děti vědí, kdo je to záchranář a jak lidem pomáhá. Děti, které budou chtít, mohou na jeho otázky odpovědět nebo se naopak ptát na to, co je zajímavé.

Zdravotník bude mít pro děti připraveno několik poutavých činností, z nichž první bude seznámení dětí s telefonními čísly pro přivolání první pomoci. Některé děti již z domova mohou znát číslo 112, na které se volá v případě jakéhokoli ohrožení. Zdravotník dětem ukáže karty s obrázky vozidel a k nim příslušných telefonních čísel jednotlivých složek integrovaného záchranného systému. Ke každému telefonnímu číslu uvede logickou vizuální pomůcku pro jeho dobré zapamatování tak, aby se děti skutečně telefonní čísla naučily (obr. 1).

Poznámka autora:

K použití fotografií dětí v této bakalářské práci dali jejich rodiče písemný souhlas.

Obr. 1) Zdravotník ukazuje logickou vizuální pomůcku pro snadnější zapamatování telefonního čísla na policii

Zdravotník se formou připravených otázek pokusí zjistit, zda už v minulosti děti musely užívat nějaké tabletky nebo zda někdo v jejich rodině pravidelně léky užívá. Většina dětí již byla někdy nemocná a maminka jim dávala různé tabletky a sirupy. Také další členové rodiny dětí (babička, dědeček, strýc, ...) mohou pravidelně užívat nějaké léky a děti s nimi běžně přicházejí do styku. Zdravotník děti poučí o tom, že léky mohou užívat jen ti, kterým jsou určeny a často se velmi podobají jejich oblíbeným bonbónům, které tak rády mlsají. Po té děti vyzve, aby zkusily ve směsi léků, vitamínů a bonbónů, které vysype záměrně na jeden tácek, poznat, co je lék, vitamín a co bonbón. Děti mezi nimi rozdílů asi neuvidí, i když se některé budou třeba zprvu hlásit, že by to dokázaly (obr. 2). Cílem této aktivity má být, aby si děti uvědomily, že si samy nemohou žádné léky vzít a rovněž seznámit děti s někdy i smrtelnými důsledky nesprávného použití léků.

Obr. 2) Děti se pokouší rozpoznat léky od bonbónů

Zdravotník dále dětem předvede první pomoc při bezvědomí – záklon hlavy důležitý pro uvolnění dýchacích cest (obr. 3), masáž srdce a zdůrazní dětem důležitost okamžitého přivolání dospělé osoby k pacientovi. Záklon hlavy si pak děti budou moci prakticky ve skupinkách sami na sobě vyzkoušet (obr. 4). Děti v této činnosti bývají velmi aktivní, projevují velký zájem a snahu „zraněnému“ kamarádovi pomoc poskytnout.

Obr. 3) Zdravotník na dítěti předvádí záklon hlavy

Obr. 4) Děti si na sobě nacvičují záklon hlavy

Děti se také budou učit manipulovat s trojcípým šátkem, techniku jeho skládání a způsob ovazování zraněné horní nebo dolní končetiny, popř. hlavy opět tak, že jedno z dětí bude simulovat zraněného a druhé ošetřujícího. Děti se v rolích vystřídají, zdravotník jejich počínání bude sledovat a v případě potřeby postup znovu předvede nebo děti poopraví (obr. 5).

Obr. 5) Děti se učí ovazovat ruku trojcípým šátkem

Dalším tématem besedy bude ohrožení dětí při hrách venku v pískovišti nebo v dětském koutku v případě nalezení nebezpečných předmětů (některé takové předměty jim zdravotník přinese ukázat – střepy, zapalovač, injekční stříkačku).

Na závěr bude následovat prohlídka zdravotníkovy batohu, ve kterém jsou vždy po ruce nezbytné zdravotnické pomůcky k ošetření zraněných osob. Některé pomůcky děti určitě zaujmou a se zájmem se budou ptát, k čemu slouží. Nikdy předtím pravděpodobně nic takového neviděly – bude se například jednat o velikostně nastavitelný dětský límec pro fixaci krční páteře a další. Zdravotník tento límec může některému dítěti nasadit a to si pak jeho účinek na sobě vyzkouší (obr. 6).

Obr. 6) Zdravotník nasazuje dítěti límec pro fixaci krční páteře

3.2 NEBEZPEČNÉ HRY – HRA SE ZÁPALKAMI

- Časová dotace: 30 minut
- Pomůcky: didaktický materiál „Nebezpečné hry“ - sestava plaket s obrázky (výrobce BRO – POŠ s.r.o., Český Těšín)
- Popis organizace: skupinová, frontální
- Metody práce: slovní (dialog), názorně demonstrační (práce s obrázky), metoda s myšlenkovými operacemi (řazení), metoda názorná (exkurze s přímým prožitím situace v terénu – návštěva hasičské zbrojnice)
- Konkretizované očekávané výstupy: rozpozná, co je nebezpečné, chová se přiměřeně a bezpečně ve známém prostředí, odhadne, jak se vyhnout nebezpečí (je opatrné,

obezřetné, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc, koho přivolat), spontánně vypráví zážitky, vyjadřuje myšlenku, vypráví příběh s vizuální oporou) podle obrázku nebo s dopomocí otázek, navrhne další varianty řešení (co by se stalo, kdyby), rozezná jednoduché obrazné symboly, piktogramy a značky, rozpozná význam piktogramů (označení nebezpečí), jednoduchý problém vyřeší samostatně i ve spolupráci s kamarády (při složitějších se poradí), verbalizuje myšlenkové pochody, přemýšlí nahlas, obhájí svůj názor, spolupracuje s dospělým.

Metodický postup

Didaktický materiál „Nebezpečné hry“ je sestava plaket, která slouží k ukázce nesprávného chování a nedodržování zásad bezpečnosti. Přitom život a zdraví dítěte záleží na jeho správné reakci. Pomůcka ukazuje dětem, jak se vyvarovat nebezpečným situacím, jak si hrát, neohrozit při tom nejen sebe, ale ani druhé. Obsahuje tato témata: Hra s cizím psem, O přestávce, Hra se zápalkami, Na ledě, Na sáňkách, Pozor na léky, Na kole, Hra s míčem, Elektrický proud, U výkopů, Koupání, Hra s loďkou. Každé téma obsahuje čtyři situační obrázky chování dítěte a jeho důsledky, které mohou nastat. Ke každému obrázku je uveden grafický znak, který je bezpečnostním symbolem. Na plakety je nutno přiložit text i varování upozorňující před hrozícím nebezpečím. Všechny části děti připevňují na velké plakety pomocí suchých zipů, které jim umožňují rychlou a jednoduchou manipulaci s touto pomůckou.

Zvolte téma didaktického materiálu pro řízenou činnost s dětmi – „**Hra se zápalkami**“ (přímo souvisí s další složkou integrovaného záchranného systému – s hasiči).

Motivujte děti smyslovou hrou: rozložte na zem několik předmětů, které děti znají, umí je pojmenovat a vědí, k čemu slouží. Například lžička, míček, autíčko, krabičku se zápalkami, propisku, zapalovač, kapesní nožík, magnetka, vařečka, dílek stavebnice. Děti mají za úkol prohlédnout si předměty a říct, které z nich mohou být nebezpečné a nejsou určeny dětem na hraní. Svou volbu ostatním dětem zdůvodní. Děti by měly správně za nebezpečné předměty na hraní určit tyto: zápalky, zapalovač, kapesní nožík. Děti mají vysvětlit, proč jsou tyto předměty nebezpečné a co se může nesprávnou manipulací s nimi stát.

Při práci s didaktickým materiálem „Nebezpečné hry – hra se zápalkami“ děti mají za úkol popisovat, co se děje na obrázcích, sestavit z nich příběh podle dějové posloupnosti a vysvětlit, v čem spočívá nebezpečnost hry se zápalkami (obr. 7, 8).

Obr. 7) Děti ze čtyř obrázků chronologicky sestavují příběh

Obr. 8) Správně sestavené obrázky na plaketě

Připomeňte dětem, koho k požáru volat a jaké telefonní číslo vytočit, aby pomoc přivolali. To pak vyzkoušejte formou hry, ve které „jako hoří“, dejte dítěti do ruky telefon a vyzvěte ho, aby vyťukalo správné telefonní číslo a sdělilo hasičům důležité informace o tom, kdo a odkud volá, co hoří atd.

Dejte dětem příležitost sdělit ostatním kamarádům ve třídě jejich vlastní zkušenost s ohněm a hasiči, aby povyprávěly, kde mohly vidět hasiče zasahovat a co hořelo (zda to bylo doopravdy nebo v reportážích v televizi).

Jako ukončení této metody je dobré navštívit místní hasičskou zbrojnici, kde profesionální hasiči děti provedou svým pracovním zázemím, ukážou telefon, který svým zvoněním ohlašuje požár nebo nějakou dopravní nehodu, předvedou hasičskou výzbroj, požární vozidlo, speciální nůžky, kterými dovedou vystříhat z nabouraného auta zraněné pasažéry a také umožní dětem vyzkoušet si venku stříkání vody z hadice. Hasiči se děti mohou zeptat, zda znají telefonní číslo, na které by v případě požáru volaly. Děti budou mít možnost na sobě vyzkoušet, jak těžká je hasičská uniforma a hasičská helma.

Je dále možné s dětmi jejich zážitky využít při výtvarné činnosti – kresbou nebo malbou toho, co je během exkurze nejvíc zaujalo.

3.3 BODNUTÍ HMYZEM

- Časová dotace: 60 minut
- Pomůcky: přehrávač CD, nahrávka písničky, plyšová hračka včelího medvídka, demonstrační obrázky včely medonosné a včelího úlu, encyklopedie zvířat, včelí med, čaj, hrníčky
- Popis organizace: frontální, skupinová, individuální
- Metody práce: slovní (vyprávění, vysvětlování, rozhovor, práce s textem), názorně demonstrační (pozorování, práce s obrazem), dovednostně praktické (napodobování, manipulování, vytváření dovedností), prožitkové učení
- Konkretizované očekávané výstupy: správně drží tužku, vede stopu tužky při kresbě, provádí jednoduché úkony s výtvarnými pomůckami, vytváří objekty z přírodních i umělých materiálů, pojmenovává viditelné části těla včetně některých dílčích částí, vyhodnotí, co je nebezpečné, orientuje se přiměřeně a bezpečně v přírodě, odhadne, jak se vyhnout nebezpečí a koho v případě potřeby zavolat, spontánně vypráví zážitky,

používá jednoduchá souvětí, sděluje myšlenku, definuje situaci, své prožitky, samostatně a smysluplně odpovídá na otázku, vyslechnutý příběh převypráví samostatně, rozlišuje zvuky, vystihne charakteristické znaky zvířat, rozlišuje známé chutě a vůně, soustředěně poslouchá písničku a pohádku, zapamatuje si krátkou básničku a písničku a reprodukuje je, záměrně si pamatuje a vybavuje si prožité příjemné i nepříjemné pocity, pamatuje si postup při činnosti, rozhoduje se o svých činnostech, požádá o pomoc, přizpůsobuje se společenství, uplatní zájem o spolupráci, je citlivý k přírodě.

Metodický postup

Pusťte dětem písničku z CD od Dagmar Patrasové – Ztratila Lucinka bačkorku.

Přepis textu písně Dády Patrasové – Ztratila Lucinka bačkorku:

*Ztratila Lucinka bačkorku, když na dvorku si hrála.
Naboso s děvčaty běžela a zvesela se smála.
Právě tam na dvoře za horka ta bačkorka ted' pláče,
kde asi ta její Lucinka ted' zrovinka si skáče.
Viděla to včelka, asi takhle velká,
bačkorce své služby nabídla. A ihned ji napadlo,
že vbodne své žihadlo do neposedného chodidla.
Lucinka včelku však zahlédla, když ohlédla se právě.
Hledala rychle pak na dvorku svou bačkorku tam v trávě.
Našla ji určitě za krátko to včelátko, dost nářku.
Kdo nezná tuhle tu pohádku od počátku, tak jářku.
Viděla to včelka, asi takhle velká,
bačkorce své služby nabídla. A ihned ji napadlo,
že vbodne své žihadlo do neposedného chodidla.
Lucinka včelku však zahlédla, když ohlédla se právě,
hledala rychle pak na dvorku svou bačkorku tam v trávě.
Našla ji určitě zakrátko, to včelátko, dost nářku.
Kdo nezná tuhle tu pohádku od počátku, tak jářku.
Ztratila Lucinka bačkorku, když na dvorku si hrála.
Ztratila Lucinka bačkorku, když na dvorku si hrála.
Naboso s děvčaty běžela a zvesela se smála.*

Po vyposlechnutí písničky si s dětmi rozeberte její text, povídejte si o tom, co se holčičce Lucince stalo. Píchla ji včelka... Děti mohou přidat své vlastní zážitky ze setkání se včelou. Ptejte se dětí, jestli už je někdy včela nebo vosička píchla, zda znají ještě nějaký jiný hmyz. Jako motivační loutka vám může dobře posloužit plyšová hračka jednoho ze včelích medvídků, která je mezi dětmi velmi oblíbená.

Pak dětem ukažte demonstrační obrázky včely medonosné, povyprávějte jim o vývoji včelky z vajíčka až po dospělé včelu. Zmiňte se krátce o hierarchii v úle (matka královna, dělnice, trubci, ...). Děti si mohou prohlédnout encyklopedie s fotografiemi včel (a dalšího nejen bodavého hmyzu).

Při prohlížení obrázku stavby těla včely se zaměřte na jeho poslední část, tj. na zadeček, ve kterém má umístěno žihadlo. Povězte dětem, jak včela žihadlo používá a co se se včelou stane, když svým žihadlem někoho píchne. Řekněte dětem, jak bodnutí hmyzem vypadá a jak mu předejít, např. nechytat včely poletující na květech, nedráždit včely, nezkoumat včelí a vosí hnízda, dávat pozor při jídle a pití na to, co vkládají do úst. Děti mají vědět, že z ranky po bodnutí se včelí žihadlo musí opatrně vyndat, ranka se má dezinfikovat, pak se přiloží studený obklad a že pupen po bodnutí se nesmí škrábat. Rozškrábáním vzniká živná půda pro bakterie a ranka může začít hnisat. Vysvětlete dětem, že červené svědivé pupeny se mohou objevit nejen po bodnutí hmyzem, ale i po požití některého druhu ovoce či zeleniny (jahody, okurky, melouny, citrusy). Můžete se také zmínit o tom, že různé červené pupínky se na kůži objevují i při některých běžných dětských onemocněních.

Navod'te tvořivou hru, kde děti předvedou ošetření po včelím bodnutí.

Včely ale lidem přináší také užitek... zeptejte se dětí, zda vědí, jaký. Povídejte si krátce o medu – jaký je (chuť, konzistence, barva), jak se med využívá (dětem maminky dávají med jako sladidlo do čaje, k pečivu na snídani, přidává se do těsta při pečení, ...). Ukažte dětem obrázek úlu a děti budou hádat nebo již vědět, co včelí úl je a také kdo se o včelky stará (seznamte je s pojmem včelař). Pokud se vám podaří najít v okolí včelaře ochotného umožnit exkurzi, požádejte ho o ukázky úlu, včelař může předvést ukázkou včelího rámu s pláství, může dětem půjčit do rukou kousek čistého vosku a ukázat jim různé včelařské pomůcky. Návštěva u včelaře je vhodná v jarních měsících, kdy kvete spousta květů a keřů, včely mají dostatek práce a děti si nebudou všimnout. Každý včelař musí umět odhadnout, co je pro děti bezpečné. Některé děti možná mají v rodině někoho, kdo chová včely a mohou ostatním sdělit své zkušenosti či zážitky.

Další možné činnosti vhodně doplňující téma aktuální metody:

Pohybové hry – zařaďte takové hry, kde uspěje jedinec pouze jako součást kolektivu (běhání přes překážky, všichni se drží za ruce, ramena nebo v pase).

Děti již vědí, že včelí vývoj má čtyři stupně: vajíčko, larva, kukla, dospělá včela. Děti si vyzkoušejí, jak těžké to má larva, která se musí zakuklit. Z mety postupně vybíhají k připraveným rozloženým dekám a mají za úkol se vleže zamotat (zakuklit) do deky a opět se rozmotat. Tato činnost klade důraz také na prostorovou orientaci, pohotovou reakci a procvičuje hrubou motoriku.

Další pohybovou hrou může být hra na včely strážkyně. Tato včela je pro včelí společenství velmi významná, protože je chrání před různými vetřelci, kteří by se rádi přiživili na medu. Jsou to někdy vosy, jindy sršeň, a často i včely z jiných včelstev. Včely strážkyně brání svůj úl a není vzácností, když se mezi nimi odehraje úporný boj. Při této aktivitě mají děti za úkol ochránit svou královnu, kterou si mezi sebou zvolily. Okolo královny utvoří děti kruh (včelí roj) a bez rozpojení musejí zdolat určitý úsek. Děti se tak učí vzájemné pomoci, spolupráci, komunikaci.

Výtvarná činnost – kresba nebo malba včelky, vybarvování omalovánek se včelkami, prostorová tvorba (včelka vyrobená z bambulek, z krepového papíru, z dřevěného kolíčku na prádlo), instalace včelek na keře školní zahrady, ...

Prožitkové učení – ochutnejte s dětmi med, uvařte si lahodný čaj s medem, což jistě bude sladká odměna za pilnou práci dětí (dejte ale pozor, některé děti mohou být na med alergické).

Smyslové hry – poslech nahrávky zvuků přírody – včelí bzučení.

Pro upevnění poznatků o stavbě těla včely a jiného hmyzu pozorujte s dětmi vzorky (křídlo, kukla, mrtvou včelu) v mikroskopu. Tato metoda je pro děti přitažlivá díky možnosti aktivního zapojení a přímého sledování.

Při pobytu venku v letních měsících děti seznámte s některými druhy hmyzu ve skutečnosti. Vezměte si s sebou na vycházku několik přibližovacích lup a z dětí se stanou na chvíli malí přírodovědci.

Práce s knihou – četba Příběhů včelích medvídků. Děti samy mohou jmenovat některé jim známé pohádkové postavičky ze světa hmyzu (včelka Mája a její bráška Vilík, Ferda Mravenec, vosa Otylka,).

3.4 V BEZPEČÍ DOMA I VENKU

- Časová dotace: 1 den činností v MŠ
- Pomůcky: textilní maňásek kozy, kůzlátek a vlka, pohádková kniha
- Popis organizace: frontální, skupinová
- Metody práce: slovní (práce s textem, poslech textu – pohádky pro porozumění obsahu), dialog s učitelkou směřovaný k cíli vzdělávací činnosti s funkcí objasňující, shrnující a reflexivní, metoda situační – literární příběh s problémem, který je nosný pro další zpracování (např. formou situační hry v rolích), exkurze.

Ve svém životě se každý z nás může setkat s množstvím neočekávaných a nebezpečných situací. Bohužel se tyto situace mnohdy nevyhnou ani dětem, které by měly poznat, že i velmi složité životní situace mívají svá řešení.

Konkretizované očekávané výstupy: navazuje kontakty s dospělými (překonává stud, komunikuje s nimi vhodným způsobem, respektuje je), projevuje se obezřetně při setkání s neznámými lidmi, v případě potřeby požádá druhého o pomoc (pro sebe i jiné dítě), zdokonaluje se s pravidly chování ve vztahu k druhým lidem, dodržuje ochranu osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s dětmi i dospělými, prozkoumává svět lidí (povolání), rozvíjí pozitivní city ve vztahu k vlastní osobě (sebevědomí, sebedůvěra, sebeovládání), vyjadřuje své pocity a prožitky, popisuje situaci, určí některé ze symbolů (piktogramy, orientační a dopravní značky, označení nebezpečí), rozpozná nebezpečí, se kterým se mohou setkat a popíše, jak se mu mohou vyhnout, brání se projevům násilí, používat jednoduchá souvětí, vyjadřuje myšlenku a událost, dorozumívá se verbálně i nonverbálně (používat gesta, udržet oční kontakt, reaguje správně na neverbální podněty), předá vzkaz, dokončí příběh, pohádku (např. navrhne konec, jinou variantu), vypráví příběh s vizuální či akustickou oporou, navrhuje další možnosti řešení (co by se stalo, kdyby ...), napodobuje některá písmena a číslice, uposlechne pokynu dospělého a řídí se jím, zapamatuje si pohádku a převypráví ji, rozvíjí a obohacuje hru podle své představivosti, orientuje se v časových údajích v rámci dne, samostatně se rozhoduje, přijímá roli ve hře, nebojí se požádat o pomoc, vyhledává partnera

pro hru, rozděluje a mění herní role, hru rozvíjí a obohacuje, rozlišuje společensky nežádoucí chování, zjišťuje, že svět lidí je různorodý a pestrý a ne vždy šťastný.

Metodický postup

Zahrajte dětem pohádku O neposlušných kůzlátkách (s využitím maňásků).

O neposlušných kůzlátkách - (přepis textu pohádky z knihy *Pohádky k povídání* od autorky Šárky Jechové. Kniha je plná bohatě ilustrovaných českých pohádek. Není jen ke čtení a prohlížení, ale hlavně k povídání. Obrázky a jednoduché úkoly pomáhají dětem rozvíjet si řeč, paměť, postřeh, fantazii a další dovednosti).

„V jednom domečku bydlela máma koza se svými třemi dětmi kůzlaty. Jednoho dne musela odejít do města na nákup a kůzlátka zůstala sama doma. Maminka jim ještě před odchodem nařizovala, aby nikomu neotvírala dveře a kůzlátka jí to slíbila. Ale jen odešla, zaklepal na dveře chaloupky vlk a povídá: „Kůzlátka, děťátka, otevřete vrátka, vaše maminka přišla, mléko vám přinesla.“ Kůzlátka už chtěla otevřít, ale to nejmladší je včas zarazilo a zavolalo: „Ty přece nejsi naše maminka, naše maminka má mnohem tenčí hlásek.“ Vlk se otočil a pospíchal ke kováři. Ten mu upiloval kus jazyka, aby měl tenčí hlásek. Vrátil se zpátky k domečku kůzlátek a znovu řekl: „Kůzlátka, děťátka, otevřete vrátka, vaše maminka přišla, mléko vám přinesla.“ Kůzlátka se zaradovala a chtěla otevřít, ale to nejmladší je opět zarazilo. „Jestli jsi naše maminka, tak jdi k oknu a ukaž nám svou nožku.“ Vlk ukázal do okna svou šedou packu a kůzlátka se začala smát: „Ty nejsi naše maminka, naše maminka má nožku bílou jako sníh.“ Rozzlobený vlk běžel k mlynáři do mlýna, strčil svou nohu do mouky a vrátil se k domečku kůzlátek. A opět žadonil tenkým hláskem: „Kůzlátka, děťátka, otevřete vrátka, vaše maminka přišla, mléko vám přinesla.“ Pak ukázal do okýnka svou packu, která byla od mouky bílá jako sníh. Kůzlátka se zaradovala: „Hurá, to je naše maminka, má tenký hlásek a krásnou bílou nožku!“ A už se hrnula ke dveřím otevřít. Vlk se jen olizoval a čekal. Naštěstí se v tu chvíli vracela máma koza z nákupu. A co nevidí. Před chalupou vlka a kůzlátka, která se ho chystají pustit dovnitř. Hned položila tašku s nákupem a rozběhla se k domečku. Zlého vlka nabrala na rohy a odhodila co nejdál od svých malých kůzlátek. Ten pelášil, až se mu za patami prášilo. Maminka pak pochválila kůzlátka, že se nenechala od vlka tak snadno napálit, a společně si pochutnali na dobré travičce k večeři“ (Jechová, 2014, s. 51).

Pohádka měla dobrý konec, máma koza svá kůzlátka včas před vlkem zachránila. Po skončení pohádky nechte maňáska, mámu kozu, promluvit k přítomným dětem a začněte s nimi vést rozhovor. Vtáhněte je do děje a ptejte se jich na následující otázky: kolik bylo kůzlátek, kam odešla koza, kdo zaklepal na dveře, co řekl kůzlátkům, otevřela mu kůzlátka dveře, co bys dělal ty, kdyby někdo zaklepal na dveře a ty bys byl sám doma, býváš někdy sám doma, co by se asi stalo, kdyby kůzlátka vlkovi dveře otevřela, koho můžeš v případě nebezpečí zavolat a na koho se obrátíš, když se cítíš v ohrožení, znáš telefonní číslo na policii, co bys do telefonu řekl? Děti mohou odpovídat samostatně podle svých myšlenek, nápadů, mínění a zkušeností ve vhodně zformulovaných větách. Pokud chtějí, popíší situaci, kdy již byly samy doma.

Jako další činnost pro povídání o nebezpečí, která děti mohou potkat při každodenním pobytu venku, zvolte diskusi v komunitním kruhu. Děti by měly vědět, že se v komunitním kruhu dodržují jistá pravidla – respektovat toho, kdo právě mluví, neskákat mu do řeči, mít právo nemluvit, když zrovna nechtějí. Zeptejte se dětí, zda by si venku např. na hřišti vzaly od cizí osoby nějakou sladkost, kdyby k tomu byly pobízeny. Chtějte, aby přidaly své odůvodnění, proč by si od cizích lidí neměly nic brát. Dále se dětí zeptejte, jestli by uposlechl někoho cizího a nastoupily k němu do auta. Tažte se dětí, proč je to nebezpečné, co by se mohlo přihodit a zda vědí, jak by jim ten cizí člověk mohl ublížit. Co by v takové situaci dělaly? Znovu zjistěte, zda vědí, jakým způsobem zavolají policii. Děti předškolního věku často s rodiči sledují televizní noviny a možná již někdy viděly reportáž o tom, jak bylo nějaké dítě uneseno, zneužito, nebo mu bylo jinak ublíženo. Děti mohou ostatním povyprávět o tom, co ve zprávách v televizi viděly. Věděli by ale, jak se mají v takových situacích zachovat a jak se bránit?

Po tom, co si s dětmi o různých situacích, ve kterých mohou být ohrožené, povyprávíte, dejte dětem možnost, aby si prakticky vyzkoušely své chování a způsob reagování v tematicky zaměřených inscenačních hrách. Navod'te konkrétní situace ze života k tomu, abyste prozkoumali možnosti, jak je řešit. Děti si zahrají hry, ve kterých vstoupí do různých rolí (dítě v nesnázích, pan policista, kamarád potřebující pomoc, ...) a pak si z her sdělte své prožitky. Společně zhodno'te, co se dětem povedlo, s čím měly potíže, kdy si nevěděly rady, zda se něčeho v průběhu hry bály apod.

Vhodným doplněním a zakončením všech popsaných činností je exkurze do služebny Městské policie, kde děti uvidí strážníky v uniformách při výkonu své profese. Budou si moci také prohlédnout vybavení policejního vozu a služebnu s telefony, počítači a kamerový systém, který monitoruje kriminální činnost v různých místech ve městě. Děti jistě rády uvidí výzbroj policisty – zbraň, vysílačku, obušek, pokutový blok, pouta. Strážníci dětem odpoví na jejich otázky a připomenou, jakým způsobem zavolají policii v případě ohrožení.

Po návratu zpět do MŠ si děti mohou zkusit nakreslit policistu, policejní vůz nebo jiný subjektivní zážitek z právě absolvované exkurze u strážníků Městské policie.

3.5 MARTÍNEK SI NARAZIL PŘI JÍZDĚ NA KOLE LOKET

- Časová dotace: 1-2 dny dopoledních činností v MŠ i venku
- Pomůcky: doktorský kufřík s maketami zdravotnických pomůcek, pracovní listy, tužky, nůžky, obrázky sportujících dětí, kola, koloběžky, přilby
- Popis organizace: frontální, individuální, skupinová
- Metody práce: slovní – vyprávění, vysvětlování, rozhovor. Metoda dovednostně praktická. Práce s obrázky – řazení do posloupnosti, popisování děje

Konkretizované očekávané výstupy: používá základní pojmy užívané ve spojení se zdravím, s pohybem, sportem, rozlišuje, co prospívá a co mu škodí, pojmenuje možnosti prevence úrazů, odhaduje hodnoty vlastního zdraví, nachází potřebu sportovat jako nedílnou součást svého života, realizuje ošetření drobného úrazu, sděluje zkušenost s úrazem slovně, hrou, výtvarnou činností, hraje námětové hry na lékaře, na sanitku, na nemocnici, hraje bohaté námětové hry na téma nemoc a úraz, jeho léčení, ošetření, zdolává překážky podle svých schopností a sil, zdůvodní, proč nesmí jezdit na kole po silnici samostatně, pozoruje dění kolem sebe, určí správně, co je dál a blíž, vymýšlí příběhy, dokončí příběh, odpovídá smysluplně na otázky typu Co se stane, když ..., řadí obrázky podle posloupnosti děje, ve hrách a známých situacích reaguje správně na změnu situace.

Cíle využitých metod vzdělávání byly vzbudit zájem o nové činnosti, poznat radost z jízdy na kole nebo odstrkovadle, upevňovat kladný vztah k pohybu, rozvíjet dětské poznání s rozvojem sluchu, zraku, pohybových dovedností a návyků, vést děti k tomu, aby se dovedly bezpečně rozhodovat a řešit různé dopravní situace, uvědomovaly si nebezpečí her na silnici, rozlišovat bolest a lokalizovat ji, mít povědomí o proměně těla úrazem, mít zkušenosti

s úrazem a jejich ošetřením, znát, co pomáhá být zdravý a v bezpečí a co nám škodí, zajímat se o udržování svého těla ve zdraví, zdokonalovat koordinaci hrubé i jemné motoriky, uspokojovat osobní potřebu pohybu, odhadovat, kdy potřebuje pomoc dospělého, chtít spolupracovat ve skupině i se skupinou, vědět, že když problém přesahuje jeho síly, má požádat o pomoc, chápat souvislost mezi příčinou a následkem při ochraně zdraví, odhadovat rizika ohrožující jeho bezpečnost, zvažovat situaci z hlediska bezpečí, orientovat se v prostoru, rozlišovat směry a vzdálenosti, odhadnout své síly, ocenit výkony druhých, známé a opakující se situace se snažit řešit samostatně, dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobovat se jim, mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem), prožívat radost ze zvládnutého a poznatého. Mít základní poznatky o lidském těle a jeho hlavních funkcích, vnímat, že člověk může mít potíže se zdravím tělesným, rozumět tomu, že způsob, jakým se člověk chová a žije, má špatný nebo dobrý vliv na jeho zdraví.

Metodický postup

Vznikne nepředvídaná událost. V pondělí ráno vám přijde pětiletý Martínek se svou maminkou do mateřské školy oznámit, že následující dva týdny do MŠ nebude chodit, protože při jízdě na kole spadl a narazil si loket. Martínek měl štěstí, že si při pádu z kola neporanil také hlavu. Martínkova maminka dobře ví, že děti při jízdě na kole musí mít na hlavě cyklistickou přilbu, která je ochrání před úrazy hlavy, a proto přilbu Martínkovi vždy před jízdou na kole dává. Děti si prohlédly, jak má Martínek loket zavázaný v šátku a rozloučily se s ním. Martínek teď musí být doma, ruku nesmí namáhat, loket je bolestivý.

Na pondělní dopoledne máte zřejmě docela jiný plán vzdělávacích činností, ale tato nečekaná záležitost s Martínkem se jeví jako možný a vhodný důvod k jejich změně a přizpůsobení aktuálního tématu tomu, co děti právě v dané chvíli zajímá a co chtějí probírat.

Sedněte si s dětmi do kruhu a znovu si popovídejte o tom, co se našemu Martínkovi ze třídy stalo. Ptejte se dětí: způsobili jste si někdy úraz, jak vás lékař vyšetřil a ošetřil, jak byste pomohli nemocnému/zraněnému kamarádovi, pomáhali jste někdy někomu zraněnému, co potřebujete k tomu, abyste ošetřili drobný úraz, na které úrazy si musíte při hraní a sportování dát pozor?

Děti ve vaší třídě jistě velmi rády sportují. Zahrajte si pantomimu, kdy jedno dítě předvede nějaký sport a ostatní děti se budou snažit název předváděného sportu uhodnout. U každého si povězte, kde a kdy jej můžete provozovat a jaké ochranné vybavení při něm používáte proto, abyste se nezranili.

Motivujte děti k námětovým hrám na různé sporty a při nich vzniklé úrazy. Děti v rolích zahrají zraněné sportovce a ošetřující lékaře, řidiče sanitky, zdravotní sestřičky. Své počínání při hře budou slovně doprovázet, vytvářet mezi sebou dialogy a snažit se při hře spolupracovat. Využijí ke hře různé náčiní, dětský nábytek, napodobeniny lékařských pomůcek z hracího doktorského kufříku, obvazy určené pouze ke hraní atd.

Pracovní listy zaměřené na rozvoj logického uvažování, schopnost správně přiřadit sportovní náčiní ke sportům na obrázcích, grafomotorické cviky na uvolnění zápěstí jsou vhodným doplněním vzdělávací nabídky k tématu.

Některé pracovní listy jsou součástí příloh bakalářské práce, jejich zdroje v seznamu použité literatury.

Práce s obrázky – předložte dětem jednotlivé obrázky, na kterých je zachycen příběh o sportujících dětech, jimž se přihodí úraz. Děti mají za úkol seřadit obrázky ve správném pořadí tak, aby vytvořily posloupnost děje příběhu. Sestavený příběh vypravují, popíší, co se stalo a jak by se zachovaly ony, kdyby byly ve stejné situaci jako postavy na obrázcích. Variantou, při které si děti navíc procvičí své praktické dovednosti, je nechat děti jednotlivé obrázky z celku nastříhat a teprve pak seřadit do příběhu.

Zdokonalení pohybových dovedností, zlepšení koordinačních pohybů a rovnováhy, rozvíjení vytrvalosti a zvýšení fyzické kondice dětí, osvojení základních bezpečnostních zásad, nutnost používání přileb a chráničů, rozvoj samostatnosti a sebedůvěry, překonávání překážek, zvládnutí samostatné jízdy na kole na dopravním hřišti, které je vybaveno světelnými semaforem, železničními přejezdy, přechody pro chodce a dalšími zajímavými prvky, to vše si děti mohou natrénovat v rámci pohybové aktivity nazvané jízda zručnosti. Děti si z domova do mateřské školy donesou své odrážedlo (kolo), koloběžku a společně se vydejte na dopravní hřiště.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zmapovat problematiku první pomoci v odborné literatuře, jak se může využít v souladu s RVP PV, navrhnout a v praxi s předškolními dětmi vyzkoušet pět metod výuky pro vzdělávání v mateřské škole v oblasti poskytování první pomoci. Myslím si, že téma zdraví, zdravý životní styl a dovednost poskytnout základní první pomoc přiměřeně předškolnímu věku, je oblast stále aktuální a je důležité v ní děti vhodnými formami a metodami výuky vzdělávat. Získané dovednosti, znalosti a návyky z této oblasti by děti měly být schopny ve svém životě prakticky využívat.

Nejprve jsem ke zvolenému tématu práce hledala informace z různých zdrojů: literatury, periodik, příruček a internetu. Bylo nelehké získat k tomuto tématu vhodné materiály pro předškolní vzdělávání, neboť mnoho z nich je určeno pro odborníky či laickou veřejnost a ne pro vzdělávání dětí v mateřských školách. V několika pracovních sešitech pro děti předškolního věku, které máme běžně k dispozici pro vzdělávací práci s dětmi v MŠ, jsem našla pracovní listy zaměřené na úkoly mající cíl v prevenci jejich úrazovosti, ochrany jejich osoby, první pomoci, určování předmětů patřících do ordinace lékaře, znalosti telefonních čísel na hasiče, sanitku a policii.

Sama jsem také absolvovala kurz základů první pomoci pod vedením lektora první pomoci z agentury Kapa o.p.s. Třinec. Kurz obsáhl teorii i praktický nácvik s figurínou, a to ve čtyřech okruzích: základy první pomoci, kardiopulmonální resuscitace, rány, cizí tělesa a časté neúrazové stavy.

Děti měly být činnostmi ve výukových metodách formovány a motivovány k pozitivnímu vztahu ke svému zdraví a zdraví druhých, také k tomu, aby vnímaly zodpovědnost za své chování, aby věděly, co dělat v případě ohrožení zdraví, aby utvářely kvalitní mezilidské vztahy s empatií, a v neposlední řadě aby se chovaly v běžném životě bezpečně. Kladný vztah ke svému zdraví je potřeba v dětech každý den pěstovat a upevňovat. Ve výukových metodách jsem kladla důraz na činnostní a prožitkové učení.

Při realizaci výukových metod popsaných v této bakalářské práci jsem si znovu ověřila, že předškolní děti jsou velmi schopné, a dá se s nimi dobře a efektivně na zvolené téma první pomoci pracovat. Děti byly aktivní, zapojovaly se do všech nabízených činností a chtěly se při nich co nejvíce dovědět. Setkaly se s novými aktivitami a činnostmi, z nichž některé je zaujaly více, jiné méně. Snažila jsem se aktivity měnit či upravovat podle aktuálních potřeb dětí tak, aby pro ně byly atraktivní.

Byla bych ráda, kdyby vytvořené vzdělávací metody, byly přínosem a inspirací i pro další učitelky v MŠ, které při výkonu své práce stále hledají nové nápady a podněty pro tak krásnou a zodpovědnou úlohu, kterou výchova a vzdělávání předškolních dětí zajisté je.

SHRNUTÍ

Tato bakalářská práce je zaměřena na vzdělávací metody v mateřské škole pro oblast poskytování první pomoci, bezpečnosti a otázky zdraví.

Teoretická část se věnuje vybraným kapitolám první pomoci, rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání a běžně využívaným metodám vzdělávání v mateřské škole.

V praktické části bylo navrženo pět vzdělávacích metod pro práci s předškolními dětmi na téma první pomoc. Do navržených metod byly zahrnuty úrazové i neúrazové stavy a také všechny tři složky záchranného integrovaného systému, o kterém by i takto malé děti měly mít adekvátně svému věku základní vědomosti.

SUMMARY

This bachelor thesis has several parts where each follows other. Thesis is focused on educational methods in kindergartens for sphere of giving first aid, questions about health and security.

Theoretical part is dealing with selected chapters of first aid, General education programme for pre-school education and commonly used methods of education in kindergartens.

In practical part there were proposed five educational methods for working with pre-school children for first aid topic. Into the proposed methods there were included both injury and noninjury states. Also all the three constituents of rescue integrate system, which pre-school children suitably to their low age should have elementary knowledge about.

REFERENČNÍ SEZNAM

1. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007, 212 s. ISBN 978-802-5118-290
2. BYDŽOVSKÝ, J. *Předlékařská první pomoc*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2334-1
3. *Dětský lékař – Největší kniha o zdraví dítěte*. 1. vyd. Praha: Práh, 2007. ISBN 978-80-7252-187-6
4. Dr. STOPPARDOVÁ, M. *První pomoc malým dětem*. Praha: Slovart, s.r.o., 2005, ISBN 80-7209-677-X
5. FICHOVÁ, K., SZOBIOVÁ, E. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí. Návrhy k RVP pro předškolní vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 136 s. ISBN 978-80-7367-323-9
6. HAVLÍNOVÁ, M. a kol. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-383-8
7. HOLUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. *Jak psát diplomové a závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995, 80 s. ISBN 80-7067-475-X
8. JECHOVÁ, Š. *Pohádky k povídání*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2014, 118 s. ISBN 978-8073-460-808
9. KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 184 s. ISBN 80-247-0852-3
10. KOVÁŘOVÁ, J., ZOUHAROVÁ, Z. *Pečujeme o zdravý dětský chrup*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3029-2
11. MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D. a kol. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2715-8
12. MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 807315-039-5
13. MERTLIN, V., GILLNEROVÁ, J. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozšířené a přepracované vyd., Praha: Portál, 2010, 248 s. ISBN 978-80-7367-627-8
14. NOVÁKOVÁ, M. *Pracovní sešit Lesní školka*. Hradec Králové: Nomi.
15. NOVÁKOVÁ, M. *Pracovní sešit Zdravá školka*. Klimkovice: Nomiland, 2011. ISBN 978-80-87358-25-2

16. PETRŽELA, M. *První pomoc pro každého*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2246-7
17. PRŮCHA, J., KOŤÁTKOVÁ, S. *Předškolní pedagogika*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4
18. *Průručka první pomoci*. Bratislava: Perfekt, 2007. ISBN 978-80-8046-359-5
19. SMOLÍKOVÁ, K. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004, 48 s. ISBN 80-87000-00-5
20. SRNSKÝ, P. *První pomoc u dětí*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1824-8
21. *Zdraví dítěte – Knihovna zdraví*. 1. vyd. Dobřejovice: Rebo Productions CZ, s.r.o., 293 s., 2006. ISBN 80-7234-535-4
22. ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 160 s. ISBN 978-80-247-4100-0

SEZNAM ZKRATEK

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

CD – Compact disc

MŠ – mateřská škola

např. – například

s. – strana

tj. – to je

ZZS – zdravotnická záchranná služba

ČČK – Český červený kříž

ČSČK – československý červený kříž

ÚSZS – Územní střediska záchranné služby

OSZS – Oblastní střediska záchranné služby

RZP – rychlá zdravotnická pomoc

RLP – rychlá lékařská pomoc

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

ŠVP – školní vzdělávací program

odst. – odstavec

Sb. – sbírky

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Ukázka pracovního listu č. 1

Příloha 2: Ukázka pracovního listu č. 2

Příloha 3: Ukázka pracovního listu č. 3

Příloha 4: Ukázka pracovního listu č. 4

Příloha 5: Ukázka pracovního listu č. 5

Příloha 6: Ukázka pracovního listu č. 6

Příloha 7: Ukázka pracovního listu č. 7

Příloha 8: Ukázka pracovního listu č. 8

Příloha 9: Ukázka pracovního listu č. 9

Příloha 10: Ukázka pracovního listu č. 10

Příloha 11: Ukázka pracovního listu č. 11

Příloha 12: Fotografie z besedy se zdravotníkem č. 1

Příloha 13: Fotografie z besedy se zdravotníkem č. 2

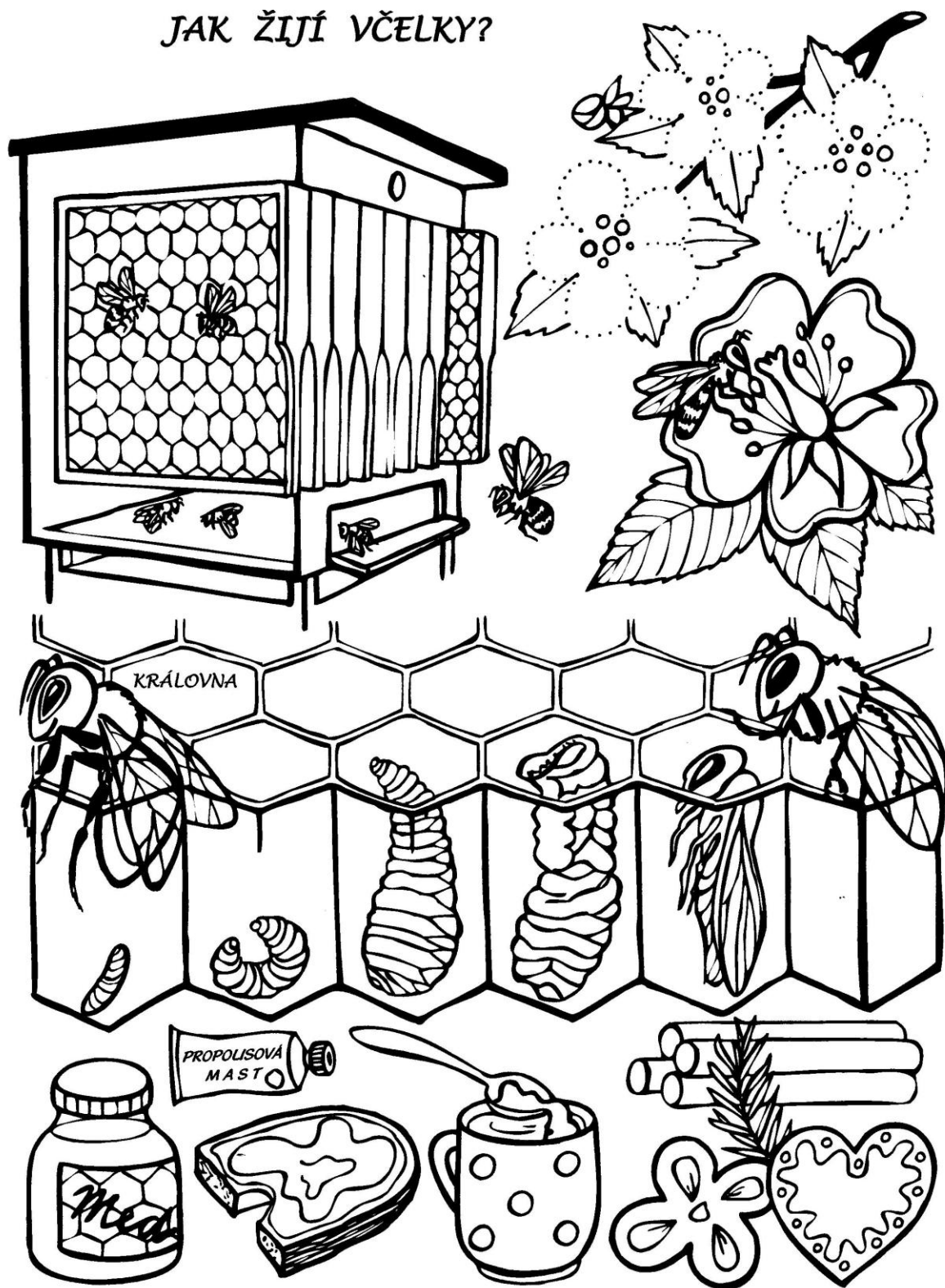
Příloha 14: Fotografie z besedy se zdravotníkem č. 3

Příloha 15: Fotografie z besedy se zdravotníkem č. 4

PŘÍLOHY

Příloha 1: Pracovní list č. 1

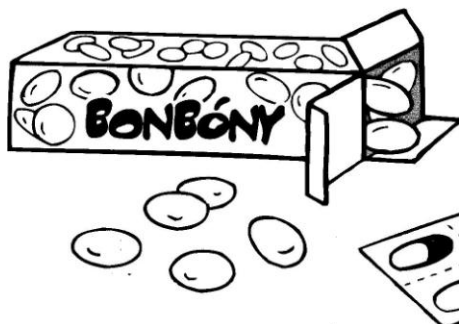
JAK ŽIJÍ VČELKY?

Obrázky ti napoví, odkud je sladký MED. Také jak se včelka NARODÍ a jak OPYLUJE květy. Kde všude si se setkal s medem?

Příloha 2: Pracovní list č. 2

JEDOVATÉ LÁTKY

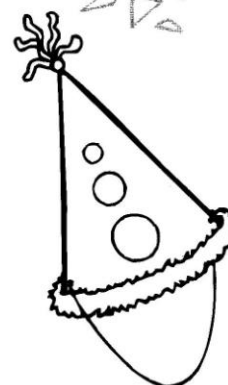
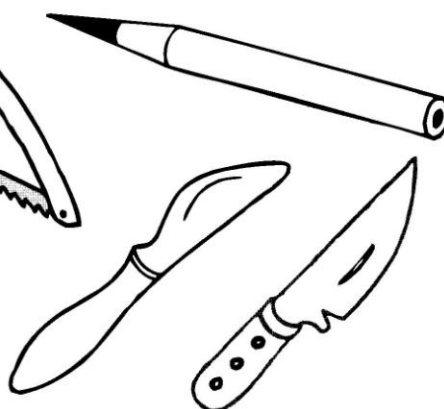
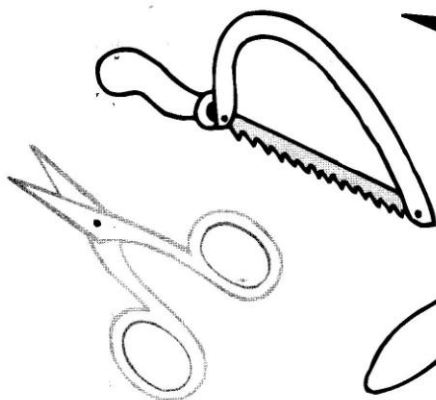
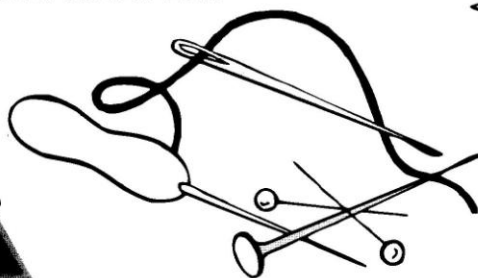

BEZPEČNĚ DOMA

*Venku prší, jsem tu sám,
věnuji se svým hrám.
To, co nesmím a co smím,
co vzít můžu - dobře vím.*

OSTŘÉ A ŠPIČATÉ VĚCI

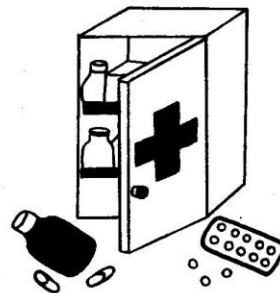
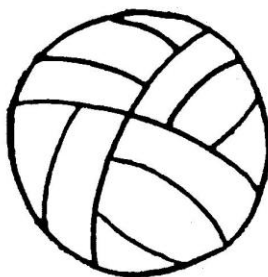
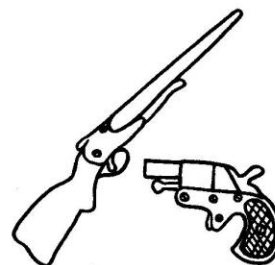
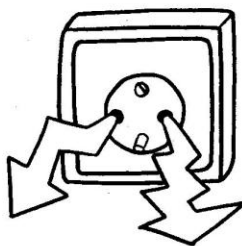
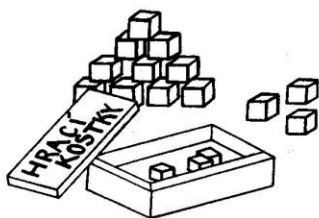
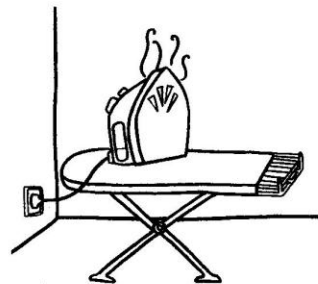
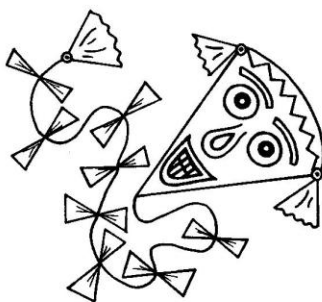
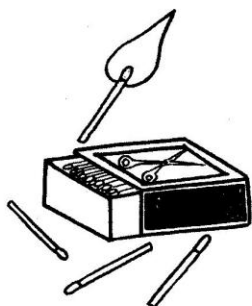
- Obrázek v černých značkách ti ukazuje, které věci jsou nebezpečné hlavně pro děti (jedovaté látky, špičaté, ostré). Čím jsou nebezpečné pro děti? Vybarvi ale jen ty, se kterými můžeš pracovat i ty. (bombóny, příborový nůž, tužka, čepice)

II. Úrazy doma

2. Co je a co není na hraní

Úkol:

- ☼ Na této straně vidíte několik předmětů, které určitě znáte. Máte je možná doma, v garáži, sklepě nebo jsou někde venku. Některé z nich vám ale mohou vážně ublížit. Jestlipak víte které?
- ☼ Okolo věcí, s nimiž si můžeš hrát, nakresli zelený oválek. Pokud nejsou na hraní, nakresli kolem nich oválek červený.

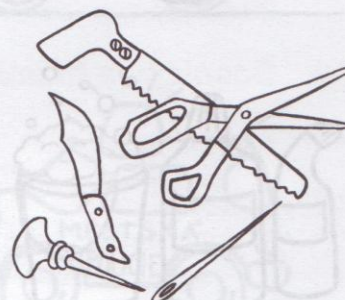
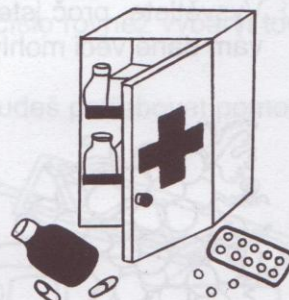

II. Úrazy doma

1. Ať je doma bezpečno

Úkol:

- ☀ Nejprve si dobře prohlédni obrázky a uvědom si, co je na nich nakresleno. Potom spoj čarou ty obrázky, které patří k sobě.
- ☀ Vysvětli, co se stalo a proč?

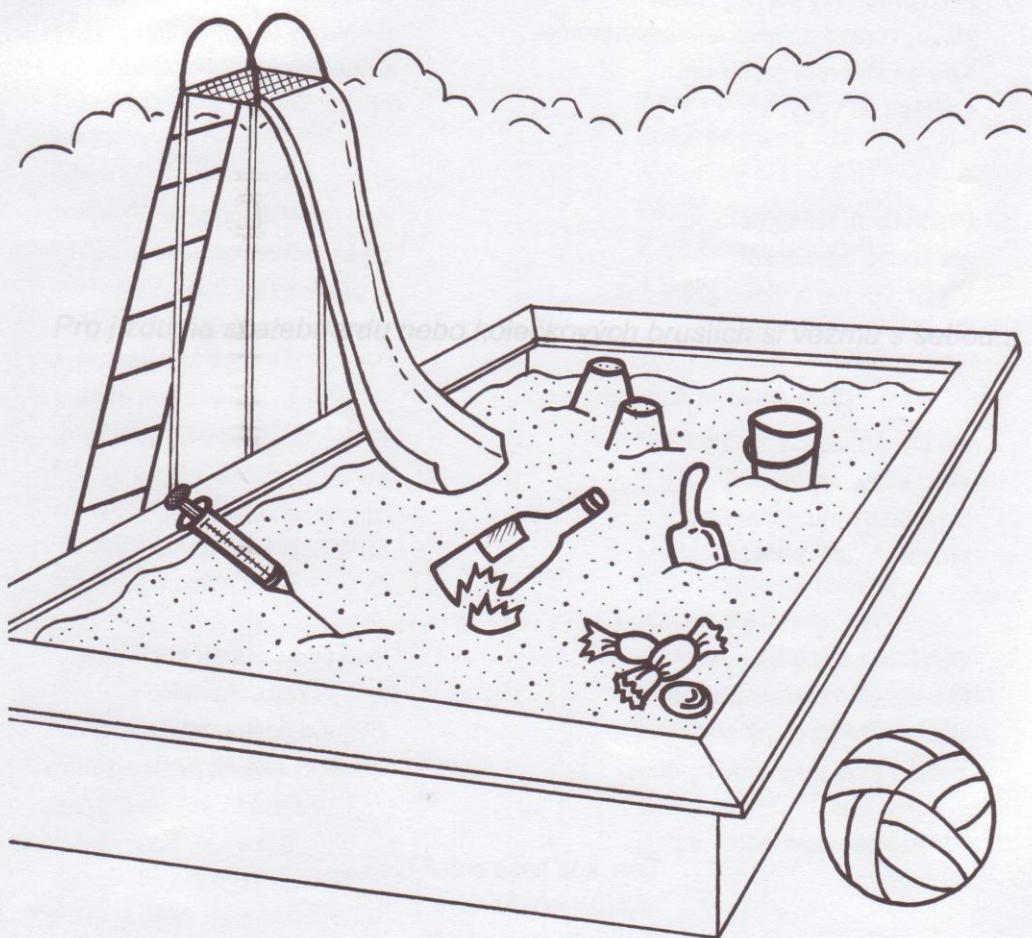
V. Úrazy ve volném čase

1. Na pískovišti

Chodíte rádi na pískoviště? Určitě ano, vždyť je to vždycky velká legrace. Jsou tam prolézačky, skluzavky a také tam potkáš kamarády. A jak vypadá pískoviště, kam chodíš ty? Je podobné tomu na obrázku? Ale i na pískovišti číhá nebezpečí. Víš jaké? Podívej se na obrázek.

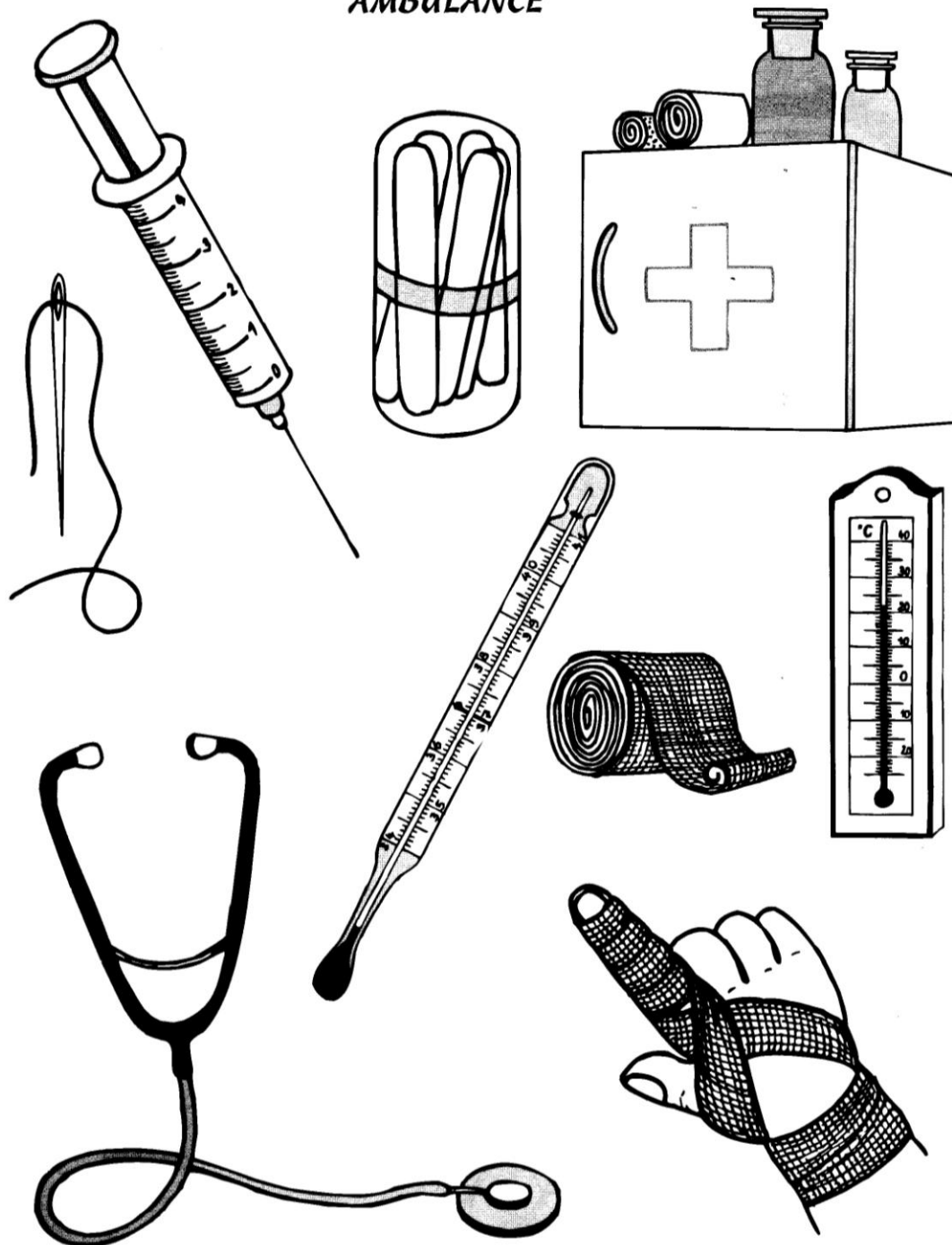
Úkol:

- ☀ Na obrázku najdi věci, které mohou být pro tebe nebezpečné. Škrtni je červenou pastelkou. Zapamatuj si, že na ně nikdy nesmíš sahat.

Příloha 6: Pracovní list č. 6

AMBULANCE

- Dobře si prohlédni věci na obrázcích a řekni, které patří do ordinace lékaře. Které znáš a k čemu slouží.
- Které dvě věci tam nepatří? (jehla, pokojový teploměr).

ZÁCHRANÁŘI

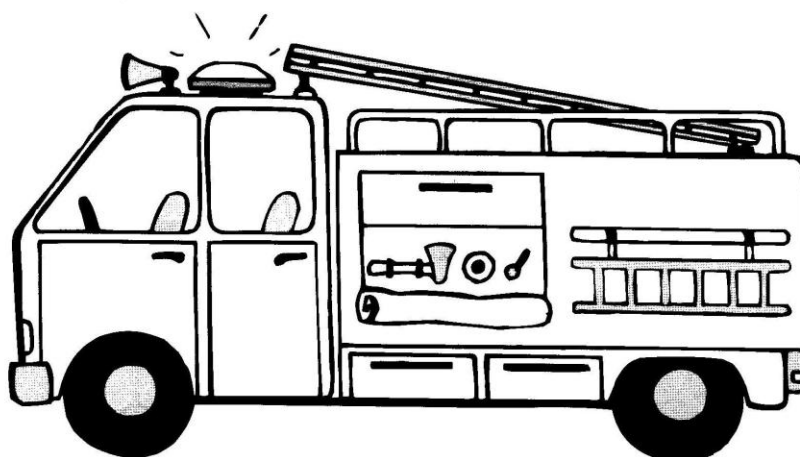
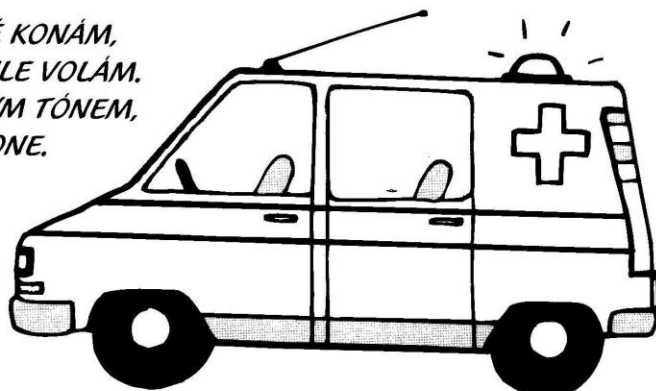
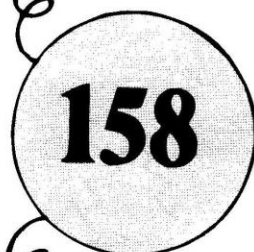
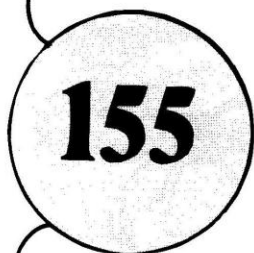
PRÝ TO NENÍ NÁHODA,
KDYŽ SE STANE NEHODA.
- ÚRAZ, KRÁDEŽ, POŽÁR HOŘÍ?
UŽ SPĚCHAJÍ ZÁCHRANÁŘI.

- Neštěstí se může stát kdekoli a komukoli a tehdy je potřebná rychlá pomoc záchranářů. Pojmenuj a popiš povolání záchranářů na obrázcích a přiřaď je ke správným obrázkům. Kterého jsi viděl při práci?

HALÓÓÓ!

*PŘI NEHODĚ SPRÁVNĚ KONÁM,
„STODVÁNÁCTKU“ RYCHLE VOLÁM.
A KDYŽ ZAZNÍ SPRÁVNÝM TÓNEM,
DĚKUJI TI TELEFONE.*

• Je dobře, když se naučíš používat telefon a zapamatuješ si jedno číslo (112), s jehož pomocí přivoláš lékaře, policistu, nebo hasiče. Každý z nich má však také své číslo a pokud chceš, s pomocí dospělého je určí a přiřadí k správným vozidlům. Pojmenuj je a vysvětli k čemu a komu slouží. Vybarvi je správnými barvami.

POMÓÓOC...

Po pádu může být kromě odřenin i zlomená ruka nebo noha... V tomto případě je potřebná rychlá zdravotní pomoc. Vybarvi vozidlo, které přijede po vytočení čísla 112. Pokus se zapamatovat si číslo.

MOJE HLAVA

*Moje hlava hodně zná,
počítač v ní místo má.
Tělo, jazyk řídit může,
dobrou radou
mi pomůže.
Co je to?
(MOZEK)*

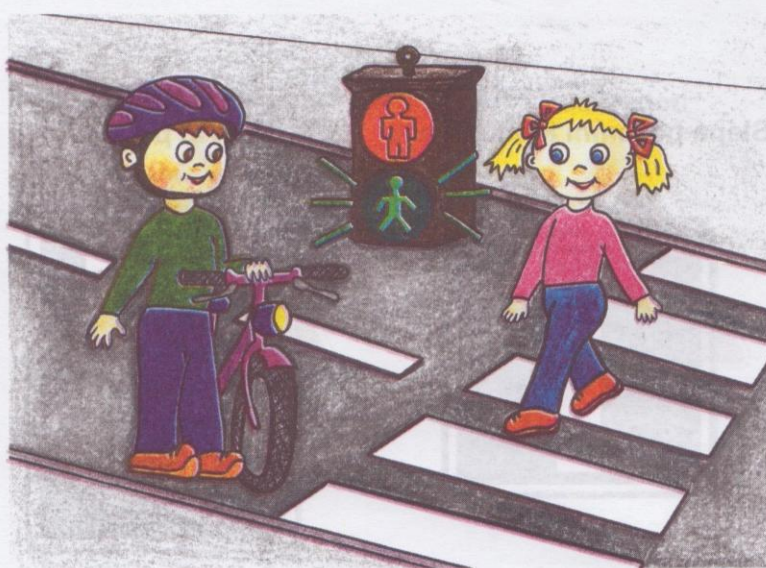
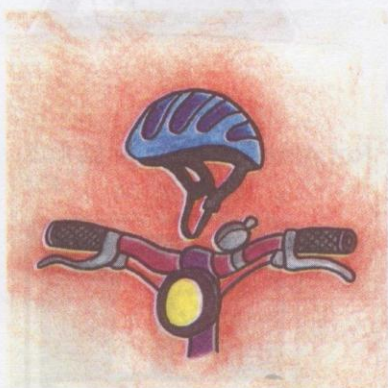
- Ukaž, kde máš v těle mozek. Vybarví jen ty věci a obrázky, které mozku prospívají nebo ho chrání. Co ho ohrožuje?

Příloha 11: Pracovní list č. 11

2. Jak se obléct na kolo, skateboard a kolečkové brusle

Úkol:

- ☀ Dobře si zapamatuj správné ochranné pomůcky, které by děti neměly zapomenout, až se půjdou projet na kole, skateboardu nebo kolečkových bruslích. Můžeš se tak lépe ochránit před těžkým a bolestivým zraněním.

Příloha 12: Fotografie z besedy se zdravotníkem č. 1

Příloha 13: Fotografie z besedy se zdravotníkem č. 2

Příloha 14: Fotografie z besedy se zdravotníkem č. 3

Příloha 15: Fotografie z besedy se zdravotníkem č. 4

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Šárka Držiaková
Katedra:	Antropologie a zdravotní péče
Vedoucí práce:	Mgr. Michaela Hřivňová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015
Název práce:	Adekvátní metody výuky v mateřské škole pro oblast první pomoci
Název v angličtině:	Adequate methods of education in kindergartens for first aid sphere
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá výukou první pomoci v mateřské škole. Teoretická část uvádí vybrané kapitoly z první pomoci, analýzu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a metody výuky běžně využívané ke vzdělávání dětí v mateřské škole. Praktická část se zaměřuje na navržení pěti didaktických metod pro oblast první pomoci.
Klíčová slova:	První pomoc, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, metody vzdělávání.
Anotace v angličtině:	Bachelor work deals with first aid in kindergartens. Theoretical part deals with presenting selected chapters of first aid, analysing of General educational programme for pre-school education and methodology of education. Practical part focuses on creation of five methods for first aid teaching in kindergartens.
Klíčová slova v angličtině:	First aid, General education programme for pre-school education, methods of education in kindergartens.
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1: Pracovní list č. 1 Příloha 2: Pracovní list č. 2 Příloha 3: Pracovní list č. 3 Příloha 4: Pracovní list č. 4 Příloha 5: Pracovní list č. 5 Příloha 6: Pracovní list č. 6 Příloha 7: Pracovní list č. 7 Příloha 8: Pracovní list č. 8 Příloha 9: Pracovní list č. 9 Příloha 10: Pracovní list č. 10 Příloha 11: Pracovní list č. 11 Příloha 12: Fotografie č. 1 Příloha 13: Fotografie č. 2 Příloha 14: Fotografie č. 3 Příloha 15: Fotografie č. 4
Rozsah práce:	Stran 53
Jazyk práce:	Český

